

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: **«ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ
МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ
ЕКОНОМІКИ»**

Виконала:

студентка 2 курсу групи УО-61

спеціальності «Міжнародні економічні
відносини»

освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Саакян І. Р.

Керівник: к.е.н., доц. Шолом А.С.

Рецензент:

Харків – 2024 року

Навчально-науковий інститут «Каразньський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

_____ Анна ЗАЙЦЕВА
підпис _____ ініціали,
прізвище

“ _____ ” _____ 20 ____ року

З А В Д А Н Н Я **НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Саакян Інга Робертівна

(прізвище, ім'я, по батькові студена)

1. Тема роботи «Особливості сучасних тенденцій міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки»

керівник роботи к.е.н., доц. Шолом А.С.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від “17” вересня 2024 року № 4001-5/2938

2. Строк подання студентом роботи 18.11.2024 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

– визначити сутність поняття міжнародної міграції; – розглянути передумови та чинники, що формують міграційні потоки; – опрацювати методичні підходи щодо дослідження сучасних тенденцій міжнародної міграції; – проаналізувати стан, основні напрямки та масштаби міграційних потоків; – оцінити сучасні тенденції міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки; – проаналізувати особливості сучасних міграційних процесів в Україні; – виявити взаємозв'язок міграційних процесів з економічними чинниками; – проаналізувати прогнози та перспективи міжнародної міграції.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Теоретико-методичні основи дослідження міжнародної міграції
2	Стан та динаміка міжнародної міграції на сучасному етапі розвитку
3	Вплив міжнародної міграції на світову економіку в умовах глобалізації та її перспективи

5. Дата видачі завдання 01.12.2023 р.

Студент І. Р. Саакян

Керівник роботи А.С. Шолом

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретико-методичні основи дослідження міжнародної міграції.....	8
1.1. Міжнародна міграція: зміст та особливості поняття.....	8
1.1. Передумови та чинники, що формують міграційні потоки	11
1.2. Методика дослідження сучасних тенденцій міжнародної міграції.....	15
Висновки до першого розділу	22
Розділ 2. Стан та динаміка міжнародної міграції на сучасному етапі розвитку.....	24
2.1. Основні напрямки та масштаби міграційних потоків.....	24
2.2. Сучасні тенденції міжнародної міграції: аналіз та оцінка.....	38
2.3. Особливості сучасних міграційних процесів в Україні	47
Висновки до другого розділу	53
Розділ 3. Вплив міжнародної міграції на світову економіку в умовах глобалізації та її перспективи	56
3.1. Взаємозв'язок міграційних процесів з економічними чинниками	56
3.2. Прогнози та перспективи міжнародної міграції.....	62
Висновки до третього розділу	69
Висновки	72
Список використаних джерел.....	76

ВСТУП

Актуальність теми дослідження «Особливості сучасних тенденцій міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки» зумовлена в першу чергу сучасними зворушеннями світової економіки. Таке явище, як глобалізація вже не один рік проникає в абсолютно всі сфери та галузі людської діяльності й поглиблює інтеграційні процеси. Глобалізація сприяє посиленню економічних зв'язків між країнами, і водночас призводить до збільшення кількості мігрантів, що шукають кращі умови для життя або праці.

Дослідження особливостей цих тенденцій дозволяє зрозуміти причини та наслідки міграційних процесів, що є важливим компонентом для розробки ефективної політики регулювання міграції, запобігання конфліктів і забезпечення інтеграції мігрантів у приймаючих країнах.

Міжнародна міграція - складний і багатосторонній процес, що впливає на економічний, соціальний і політичний розвиток як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. Міграційні явища мають як позитивні, так і негативні наслідки. Наприклад, мігранти можуть заповнити нестачу робочої сили і сприяти розвитку нових галузей, привносити інновації та нові ідеї, що сприяє економічному зростанню. З іншого боку, великий притік мігрантів може викликати соціальну напругу в країнах призначення і призводити до «витоку мізків» у країнах-донорах.

Глобалізація значно посилила значення міжнародної міграції на світовій арені. Вона створює нові можливості для працевлаштування і професійного розвитку, але також підсилює нерівність між країнами, що може призводити до масової міграції з бідних країн у багатші. Вивчення цих процесів є важливим для розуміння сучасних світових економічних і соціальних тенденцій.

Один із важливих аспектів міжнародної міграції - це прояв її впливу в різних сферах людського життя. Міграція відображається на економічному розвитку та демографічних процесах. Вона сприяє економічному зростанню, але вимагає

ефективної політики управління, щоб уникнути негативних наслідків, таких як зростання безробіття серед місцевого населення або соціальні конфлікти. У розвинених країнах міграція може компенсувати старіння населення, підтримуючи стабільність пенсійних систем і соціальних програм. Інтеграція мігрантів сприяє соціальній згуртованості і забезпеченню рівних можливостей для всіх членів суспільства.

Таким чином, глибоке розуміння міжнародної міграції, її причин та наслідків зумовлює важливість вивчення сучасних тенденцій в умовах глобалізації світової економіки та актуальність даного дослідження.

Мета дослідження: виявити особливості сучасних тенденцій міжнародної міграції в контексті глобалізації світової економіки.

Дана мета зумовлює постановлення наступних **завдань**:

- Визначити сутність поняття міжнародної міграції;
- Розглянути передумови та чинники, що формують міграційні потоки;
- Охарактеризувати методику дослідження сучасних тенденцій міжнародної міграції;
- Проаналізувати стан, основні напрямки та масштаби міграційних потоків;
- Оцінити сучасні тенденції міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки;
- Проаналізувати особливості сучасних міграційних процесів в Україні;
- Виявити взаємозв'язок міграційних процесів з економічними чинниками;
- Проаналізувати прогнози та перспективи міжнародної міграції

Предмет дослідження: процеси міжнародної міграції.

Об'єкт дослідження: особливості сучасних тенденцій економічних, політичних та соціокультурних аспектів міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки.

У роботі використано загальнонаукові та спеціальні **методи дослідження**, такі як: аналіз та синтез, індукція та дедукція, порівняння,

узагальнення, системний підхід, методи економіко-математичного аналізу, зокрема кореляційно-регресійний, лінійний тренд-аналіз та кластерний аналіз.

Інформаційною базою для дослідження стали статистичні звіти міжнародних організацій, зокрема Міжнародної організації з міграції (МОМ), матеріали електронних енциклопедій, профільні статті Боєцької-Пономаренко Б., Шевченко В., Кислициної О., Ровенчак О., статистичні бази Євросоюзу, ООН, Світового банку, тощо.

Апробація результатів дослідження. Апробація певних положень дослідження кваліфікаційної роботи магістра були опубліковані у збірнику матеріалів XVIII науково-практичної конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» (21 квітня 2023 року, м. Харків). Назва доповіді «Сучасні особливості міграційних процесів»

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків; містить 82 сторінки тексту, 9 рисунків, 22 таблиці. Список джерел містить 12 найменувань літератури, 48 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ

1.1. Міжнародна міграція: зміст та особливості поняття

Міжнародна міграція являє собою досить комплексне явище і невід’ємну складову сучасного глобалізованого світу. Вона безумовно охоплює різні напрямки людського життя і торкається соціальні, економічні, демографічні та політичні аспекти життєдіяльності суспільства.

Єдиного загально визначеного змісту поняття «міграції» немає. Академічний тлумачний словник української мови стверджує, що міграція являє собою переміщення населення у межах країни або з однієї країни в іншу [53]. У свою чергу міжнародна міграція відповідно виключає складову пересування всередині однієї держави.

Міжнародна міграція є явищем, яке включає процеси переміщення населення через державні кордони з різних причин, таких як економічні можливості, політичний притулок, возз’єднання родин, освіта та інші фактори. Це складне соціальне явище має різноманітні форми та напрямки, і його значення може змінюватися залежно від контексту. Серед різновиду доцільно виділити, що по-перше, міграція поділяється на зовнішню (міжнародну) та внутрішню. Існує кілька основних видів міжнародної міграції [34].

Економічна міграція – добровільне переміщення людей, які шукають кращі можливості для працевлаштування та поліпшення економічних умов життя. Це найбільш розповсюджений тип міграції, який може сприяти розвитку як приймаючих країн, так і країн, що відправляють мігрантів, через грошові перекази, нові навички та знання [45].

Політична міграція – включає людей, які змушені залишати свої країни через переслідування, військові конфлікти, порушення прав людини чи загрозу життю. Цей тип міграції пов’язаний із поняттям біженців та шукачів

притулку, які звертаються до міжнародних організацій, таких як ООН, для отримання допомоги та захисту.

Сімейна міграція – стосується возз'єднання родин, коли члени сімей переїжджають до своїх близьких, які вже живуть у іншій країні. Така міграція сприяє підтримці сімейних зв'язків та соціальній інтеграції.

Освітня міграція – здійснюється молодими людьми, які виїжджають на навчання до інших країн з метою отримання кращої освіти. Це явище поширене серед країн з розвинутою системою освіти та має вплив на розвиток людського капіталу [34].

Види міграцій також класифікуються за тривалістю: маятникова (терміном до одного місяця), сезонна (від місяця до року), довготермінова (більше року) та постійна (еміграція для постійного проживання) [58].

За статусом мігранта міграція може бути легальна та нелегальна. Легальна міграція регулюється законами та міжнародними угодами, тоді як нелегальна міграція зазвичай відбувається без належних документів або в порушення правил в'їзду.

Також один з найпоширеніших видів міграції – трудова, яка представляє собою рух населення крізь кордони на певний термін з метою отримання та здійснення роботи. Трудова міграція, або ще її називають міграція робочої сили, також може бути різною за терміном: маятникова (щоденна), вахтова (до одного місяця), сезонна (приблизно до трьох місяців), короткострокова (від трьох місяців до року), довгострокова (декілька років). Серед індивідуальних підкатегорій трудову міграцію ще розрізняють за рівнем кваліфікації. На національних рівнях уряди різних країн можуть використовувати різні критерії для визначення кваліфікації трудових мігрантів, але на міжнародному – системи класифікації трудових мігрантів спираються на освіту та професію. Загалом працівників-мігрантів зазвичай називають або низькокваліфікованими, або висококваліфікованими. В останньому випадку явище такої міграції ще вважається «відпливом умів». Доречно зазначити, що за правовим статусом міграція робочої сили також може бути легальною та

нелегальною. Трудова міграція сприяє поповненню робочої сили в приймаючих країнах, особливо в тих сферах, де місцеве населення не має достатнього рівня кваліфікації або зацікавленості. [54, 25].

Екологічна міграція – виникає через зміни клімату, природні катастрофи (повені, засухи, землетруси) або погіршення екологічних умов, які роблять неможливим подальше проживання людей у певних регіонах. З кожним роком така міграція стає дедалі актуальнішою через глобальні зміни клімату [57].

У міграційних процесах важливо відрізнити країни походження – звідки мігрують люди, та країни призначення – мета прибуття. Також часто використовуються такі терміни, як країни-донори та країни-реципієнти.

Міжнародна міграція має низку особливостей, які впливають на приймаючі та відправляючі країни, а також на світову економіку. Перше, що слід відзначити, процеси міграції посилюють глобальну взаємозалежність держав, оскільки переміщення людей впливає на економіку, політику та культуру як приймаючих країн, так і країн походження.

Через посилення потоків міжнародної міграції багато країн запроваджують спеціальні імміграційні політики для захисту національних інтересів, зокрема ринку праці та внутрішньої безпеки. Такі політики часто включають квоти, візові обмеження та заходи з інтеграції мігрантів.

Міжнародна міграція мотивується широким спектром причин: економічними, політичними, соціальними та екологічними. Це явище є глибоко різноплановим, що вимагає індивідуального підходу для кожного типу мігрантів. Серед мігрантів, тобто осіб, що залучені до процесу міграції, теж можна сформувати певну типологію згідно з вищенаведеними видами міграцій. Відповідно мігранти бувають економічні, політичні, екологічні, постійна переселенці, тимчасові службовці чи робітники (легальні та нелегальні), біженці, шукачі притулку, особи, що мігрували заради створення або возз'єднання родини тощо [34].

Мігранти можуть бути класифіковані не лише за типами міграції, а також і за напрямками переміщення, що формує засади для виокремлення двох основних категорій: емігранти та іммігранти.

Емігранти – вимушені або добровільні переселенці, що залишають свою країну походження та переїжджають в іншу через певні причини.

Іммігранти – вимушені або добровільні переселенці, які прибувають в іншу країну через певні причини [40, 42].

Ці категорії є взаємопов'язаними та взаємозамінними, адже кожен емігрант з однієї країни автоматично стає іммігрантом в іншу, однак

Мігранти, переїжджаючи до нової країни, вносять культурні зміни, що збагачують суспільство, але можуть також викликати соціальні напруження. Інтеграція мігрантів та культурний обмін є важливим аспектом для досягнення гармонійного співіснування.

1.2. Передумови та чинники, що формують міграційні потоки

Міграційні потоки є результатом комплексної дії різноманітних факторів, які змушують або стимулюють людей змінювати місце проживання. Ці фактори можна поділити на економічні, політичні, соціальні та екологічні, до того ж вони можуть перетинатися та збігатися. Важливо ще враховувати культурні й демографічні особливості кожної країни.

Також важливо розуміти, що формування міграційних потоків є багатофакторним процесом, де декілька чинників часто діють одночасно, підсилюючи або послаблюючи один одного.

Перше, що слід відзначити в контексті чинників міграційних явищ – це те, що усі причини можна поділити на дві ключові категорії: такі, що стимулюють відтік населення і такі, що приваблюють мігрантів з боку країн-призначення (push- і pull-фактори) [45].

Узагальнемо та структуруємо причини міграцій в наступній таблиці.

Таблиця 1.1

Основні причини міжнародних міграцій за категоріями

Категорія	Push-фактори (відштовхувачі)	Pull-фактори (фактори тяжіння)
Економічні	Високе безробіття та низькі зарплати, що не дозволяють забезпечити базові потреби. Економічна криза, інфляція та нестабільність. Відсутність можливостей для професійного розвитку. Низький рівень інвестицій в інфраструктуру та підприємництво тощо.	Високий рівень заробітної плати та економічна стабільність. Робочі перспективи. Широкий вибір вакансій і можливості кар'єрного зростання. Розвинена інфраструктура, зокрема транспортна і комунікаційна. Доступ до соціальних програм та субсидій.
Політичні	Війни, збройні конфлікти та політична нестабільність. Політичні переслідування, порушення прав людини. Корупція та несправедливість у правовій системі. Відсутність свободи слова, зібрань і вибору.	Стабільна політична система з демократичними цінностями. Гарантоване дотримання прав і свобод людини. Ефективна правова система і низький рівень корупції. Високий рівень участі громадян у політичному житті.
Екологічні	Стихійні лиха (повені, землетруси, урагани). Зміна клімату, що призводить до посух, нестачі води або ерозії ґрунтів. Забруднення довкілля (зокрема повітря, води, землі). Дефіцит природних ресурсів, таких як вода чи їжа.	Сприятливий клімат, відсутність екстремальних погодних умов. Чисте довкілля, низький рівень забруднення. Достатність природних ресурсів для забезпечення потреб населення. Ефективні екологічні політики та захист природи.
Соціальні	Низький рівень доступу до якісної освіти та охорони здоров'я. Високий рівень соціальної нерівності. Дискримінація за ознаками статі, релігії, національності чи соціального статусу. Високий рівень злочинності та небезпека для життя.	Доступ до якісної освіти та медичних послуг. Суспільство з високим рівнем соціальної рівності та толерантності. Низький рівень злочинності, безпечне середовище для життя. Розвинені соціальні служби і захист населення.

Джерело складено автором за [41; 34; 45; 55; 6].

Економічні причини є одними з найважливіших у формуванні міграційних потоків зокрема добровільних. До них можна віднести: рівень доходів і заробітної плати. Багато людей вирішують мігрувати в країни з вищим рівнем доходів, щоб забезпечити собі та своїм родинам кращі умови життя. Економічна нерівність між країнами стимулює міграцію з менш розвинених до більш розвинених держав.

Рівень безробіття – вагомий чинник у процесах міграції зокрема трудової. Високе безробіття в країнах з низьким рівнем економічного розвитку спонукає людей шукати роботу в інших країнах, де попит на робочу силу вищий.

Рівень доступу до базових послуг (охорона здоров'я, освіта, соціальний захист) часто є вагомим аргументом для міграції в країни з вищим економічним розвитком та соціальними стандартами [52].

Економічні кризи та інфляції також часто стають факторами «відштовхування» з одного боку, у той час, коли економічна стабільність та перспективи країн навпаки – притягують. Слід зазначити, що економічні причини здебільшого провокують саме трудову міграцію, але можуть бути передумовою або рушійною силою і в інших різновидах переміщення людей.

Політичні причини – одні з найпоширеніших рушіїв руху населення планети. Цей аспект може включати досить великий спектр чинників, починаючи від просто політичної нестабільності, закінчуючи війнами, збройними конфліктами, політичним переслідуванням тощо. Провідною відмінністю таких передумов міграції можна вважати те, що мігруючи з політичних причин, люди можуть керуватися абсолютно базовими потребами, такими, як збереження власного життя та здоров'я. Іншими словами – це породжує здебільшого вимушені міграції, на відміну від економічних чинників. Усе вищеперераховане слід віднести до так званих факторів відштовхування. Розглядаючи інший бік, можна дійти висновку, що факторами-притягування політичних мігрантів є, як правило, абсолютно протилежні обставини – політична стабільність, високий рівень безпеки,

переважно демократичний устрій в країнах та гарантія прав людини – ключові чинники для біженців та шукачів притулку [41].

Стан та особливості навколишнього середовища станом на сьогодні є не лише предметом стурбованості населення, але й окремим видом причин міжнародної міграції. Зміни клімату та екологічні катастрофи, як-от повені, посухи, землетруси чи забруднення навколишнього середовища, змушують людей переселятися до більш безпечних регіонів. Такі push-фактори актуальні для країни із високим рівнем ризику природних катаклізмів. Натомість pull-факторами є сприятливі кліматичні умови, екологічно чисте середовище та низький рівень ризику природних катастроф, які створюють комфортне середовище для життя. Переконливим прикладом міграції на фоні екологічних причин зокрема стихійного лиха є ураган «Катріна», який ввійшов в історію як один з найбільш руйнівних ураганів США. Внаслідок нього було евакуйовано понад мільйон людей [6, 57].

Соціальні аспекти часто впливають на бажання людей покинути рідну країну. Push-фактори можуть включати дискримінацію за національною, релігійною чи іншими ознаками, нерівність у правах, а також брак доступу до якісної освіти чи медицини. Натомість pull-факторів забезпечує рівність прав у країні, високий рівень освіти, доступність і якість медицини та соціальних послуг [55].

З більш вузьких напрямків можна виокремити також сімейні чинники. Багато людей мігрують заради возз'єднання сімей або створення нової родини. Push-фактори тут можуть бути пов'язані з розлукою через війну, політичні чи економічні причини. Pull-фактори включають можливість возз'єднання родини з іншими країнами, створення нової родини в стабільному середовищі, а також державну підтримку сімей у країнах з високим рівнем життя. Є коректним доповнити, що саме такі сімейні причини у свою чергу можуть впливати з інших вищенаведених передумов [34].

Наслідком або проявом політичних причин можуть також виступати репресії проти культурних чи релігійних груп, заборонена на використання

рідної мови, обмеження національних традицій чи вірувань. Усе це є сильними push-факторами. Країни з толерантним ставленням до різноманіття, підтримкою культурної ідентичності та свободою віросповідання є потужними тяговими факторами, які стимулюють мігрантів вибирати саме ці регіони для проживання.

З юридичної точки зору обмеження або відсутність можливостей для легальної міграції, жорсткі обмеження у сфері виробництва чи громадянства створюють push-фактори, які стимулюють нелегальну міграцію. З іншого боку, країни, які пропонують програми для інтеграції мігрантів, можливість отримання громадянства, притулку чи робочих віз, залишаються привабливими завдяки таким тяговим факторам [41].

Отже, міграційні потоки є результатом складної взаємодії різноманітних факторів, зокрема економічних, політичних, соціальних та екологічних. Ці фактори можуть перетинатися та взаємно впливати один на одного, що ускладнює їх класифікацію. Однак, загалом, їх можна поділити на так звані push- та pull-фактори, де перші є чинниками відштовхування, а другі — чинниками тяжіння для мігрантів. До основних стимулів міграції відносяться економічні причини, такі як низький рівень заробітної плати та безробіття, політична нестабільність і репресії, а також соціальні та екологічні фактори, як-от дискримінація та стихійні лиха. Водночас, мігрантів притягують високий рівень доходів, стабільність політичної ситуації, доступ до якісних послуг і забезпечення прав людини. Систематизація цих факторів дає можливість краще зрозуміти динаміку сучасних міграційних процесів та їх вплив на глобальні соціально-економічні і політичні процеси.

1.3. Методика дослідження сучасних тенденцій міжнародної міграції

Слово «метод» має грецьке походження - «methodos», що у дослівному перекладі означатиме шлях до чогось [48]. Дане визначення є досить символічним, адже в сучасній інтерпретації під методами безпосередньо

розуміють певний спосіб досягнення чогось, в науковому контексті – спосіб дослідження предмета або явища..

Науковий метод – це спосіб пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку та розвитку, спосіб досягнення поставленої мети і завдань дослідження і відповідає на запитання: «Як пізнавати?» [48].

У свою чергу методика дослідження визначається, як система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження. Слід зазначити, що свідоме застосування науково обґрунтованих методів може бути однією з найсуттєвіших умов відкриття та отримання нових знань [48].

Для аналізу сучасних тенденцій міжнародної міграції використовувалася комплексна методика, яка охоплює низку наукових підходів. Зокрема, у дослідженні застосовувалися методи кількісного та якісного аналізу, що дозволяють вивчити міграційні процеси як з позиції статистичних тенденцій, так і з урахуванням соціально-економічних та політичних чинників. Безпосередньо у роботі були використані:

- методи порівняння та спостереження;
- аналіз і синтез;
- індукція і дедукція;
- графічний метод;
- економіко-математичні методи, зокрема – кореляційно-регресійний аналіз, тренд-аналіз, кластерний аналіз.

Розглядаючи кожен підхід детальніше, методи порівняння та спостереження застосовувалися для виявлення відмінностей і подібностей між міграційними процесами в різних країнах та регіонах. Використовуючи статистичну інформацію, шляхом порівняння можна визначити ключові тенденції та закономірності. Наприклад, метод порівняння дозволив оцінити відмінності між країнами-реципієнтами українських біженців, такими як Польща, Німеччина, Румунія, та іншими державами. Це стало можливим

завдяки використанню даних про кількість перетинів кордонів, демографічні особливості мігрантів, а також економічні показники країн прийому.

Аналіз – досить комплексне поняття. Згідно з визначенням, він являє собою загальнонауковий метод дослідження будь-якого складного об'єкта шляхом виділення його окремих елементів (властивостей, частин, відношень, підсистем, функцій) для подальшого поглибленого вивчення кожного з них. Застосовується в усіх галузях теоретичних і прикладних наук для об'єктів (явищ, процесів, систем) різного типу. Залежно від мети і способу проведення дослідження, виділяють різні типи аналізу. [32]. Іншими словами даний метод дослідження передбачає розподіл складного явища на частини для глибшого розуміння кожної з них. У роботі застосовувався для аналізу міграційних потоків за різними категоріями тощо.

Синтез, протилежне до аналізу поняття, є сполученням розрізнених знань про об'єкт, його частин і властивостей, та відображення його як певної цілості, взаємопов'язаної системи, процес утворення (складання, побудови) цілісного об'єкта [31]. У роботі даний метод використовувався для узагальнення результатів аналізу і формування загальної картини міграційних процесів.

Індукція може визначатися, як метод переходу від знання окремих фактів до знання загального. Взаємодоповнюючий та протилежний водночас метод – дедукція – полягає в тому, щоб рухатися від загального до конкретного. Наприклад, на основі загальних принципів міграційних процесів можна пояснити специфічні тенденції, такі як вплив конфліктів чи економічної кризи на переміщення населення [43].

Графічний метод ї незамінним для здійснення візуалізації досліджень за допомогою графіків та діаграм. У дослідженні він використовувався для відображення масштабів міграції, динаміки змін і географічного розподілу мігрантів тощо. Графіки сприяють наочному представленню статистичних даних, що полегшує подальшу аналітику та формування висновків.

Економіко-математичні методи згідно з енциклопедичним визначенням являють собою комплекс економічних, математичних і кібернетичних дисциплін, призначених для вивчення економіки [39].

Висловлюючись більш детально, це сукупність кількісних та аналітичних підходів, які використовуються для моделювання, аналізу та прогнозування економічних процесів. Вони дозволяють структурувати складні соціально-економічні явища, оцінювати вплив різних факторів, знаходити закономірності та прогнозувати можливі сценарії розвитку. Основними характеристиками цих методів є:

- формалізація даних: використання математичних моделей для опису економічних чи соціальних процесів (наприклад, міграційних потоків);
- аналіз зв'язків і залежностей: визначення кореляційних зв'язків між змінними та побудова регресійних моделей для виявлення їх взаємодії;
- групування даних: використання кластерного аналізу для сегментації об'єктів за схожими характеристиками;
- динамічний аналіз: аналіз змін у часі (тренд-аналіз) для визначення закономірностей і тенденцій;
- прогнозування: використання моделей для передбачення майбутніх сценаріїв розвитку ситуації [36].

Ці методи є особливо ефективними в умовах великих обсягів даних і складності досліджуваних систем, як-от міжнародна міграція, оскільки вони надають змогу робити обґрунтовані висновки на основі числових даних і моделювати можливі наслідки різних управлінських рішень.

У цьому дослідженні безпосередньо були застосовані, по перше, тренд-аналіз. Даний вид аналізу являє собою метод дослідження динамічних рядів, що дозволяє оцінити зміни у певних показниках у часі. Основним завданням тренд-аналізу є виявлення загальної тенденції розвитку явищ, незалежно від випадкових коливань. Застосування тренд-аналізу в дослідженні міграційних процесів дає можливість: визначити загальні напрямки змін кількості мігрантів та біженців за певний період. Проаналізувати вплив зовнішніх

факторів, як-от конфлікти, економічні кризи чи політичні зміни, на динаміку міграції. Побудувати прогнози щодо подальших змін на основі виявлених закономірностей. Метод реалізувався шляхом побудови графіків змін основних показників міграційних процесів у часі, використовуючи офіційні дані та статистичні моделі. Такий підхід дозволив зрозуміти динаміку міжнародної міграції та сприяв обґрунтуванню висновків щодо її ключових тенденцій.

Кореляційно-регресійний аналіз – це статистичний метод, який використовується для вивчення взаємозв'язків між змінними та оцінки впливу однієї або кількох незалежних змінних на залежну змінну. Цей підхід є одним з ключових інструментів у дослідженні міжнародної міграції, оскільки він дозволяє виявити, як різні міграційні фактори можуть впливати на світову економіку.

Кореляційно-регресійний аналіз є одним із ключових статистичних методів, що використовується для дослідження взаємозв'язків між змінними та оцінки впливу однієї чи кількох незалежних змінних на залежну змінну. Цей метод складається з двох основних етапів: кореляційного аналізу, який визначає силу і напрямок зв'язків між змінними, та регресійного аналізу, що дозволяє моделювати ці зв'язки та оцінювати їх кількісний вплив. Кореляційний аналіз має на меті оцінку ступеня взаємозв'язку між змінними. Основним результатом цього аналізу є кореляційний коефіцієнт (r), який може варіюватися від -1 до +1.

Значення (+ 1) – свідчить про ідеальний позитивний зв'язок, за якого зростання однієї змінної супроводжується зростанням іншої. Значення (- 1) – вказує на ідеальний негативний зв'язок, коли зростання однієї змінної супроводжується зменшенням іншої. Якщо коефіцієнт дорівнює 0, це означає відсутність зв'язку між змінними. Для розрахунку кореляційного коефіцієнта залежно від типу даних використовуються різні методи, зокрема коефіцієнт Пірсона для кількісних змінних або Спірмена для рангових.

Регресійний аналіз дозволяє побудувати математичну модель, яка описує, як залежна змінна (Y) змінюється під впливом однієї або декількох незалежних змінних ($X_1, X_2, \dots, X_n$). Найпростішою формою є лінійна регресія, де зв'язок між змінними описується рівнянням:

$$Y = a + bX + \varepsilon \quad Y=a+bX+\varepsilon, \quad (1.1.) [36].$$

де a — константа (вільний член), b — коефіцієнт, що показує вплив незалежної змінної X на залежну Y , а ε — похибка.

Якщо незалежних змінних декілька, застосовується множинна регресія:

$$Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots + b_n X_n + \varepsilon \quad Y=a+b_1 X_1 +b_2 X_2 +...+b_n X_n +\varepsilon. \quad (1.2.) [36].$$

Для складніших зв'язків може застосовуватися нелінійна регресія.

Результати регресійного аналізу оцінюються за кількома показниками. Зокрема, коефіцієнт детермінації (R^2) показує, яку частку варіації залежної змінної пояснюють незалежні змінні. Додатково перевіряється статистична значущість змінних за допомогою p -значень.

Кореляційно-регресійний аналіз має значні переваги, серед яких можливість кількісної оцінки впливу факторів, побудова прогностичних моделей і визначення сили зв'язків між змінними. Однак цей метод вимагає якісних даних.

До можливих недоліків належать чутливість до мультиколінеарності (сильного зв'язку між незалежними змінними) та обмеженість лінійної регресії у випадках, коли зв'язок між змінними є нелінійним. Таким чином, кореляційно-регресійний аналіз є потужним інструментом для виявлення закономірностей, оцінки впливу змінних та побудови математичних моделей, що знаходять широке застосування в економіці, соціології, природничих науках та інших сферах [36].

Етапи проведення кореляційно-регресійного аналізу за допомогою Excel:

- збір даних: формується база даних з показниками;

- визначаються залежна та незалежні змінні;
- відбувається активація інструмента «Аналіз даних»;
- здійснюється запуск регресійного аналізу;
- у діалоговому вікні вказуються вхідні інтервали X та Y ;
- Виводяться результати аналізу;
- Інтерпретація результатів.

Кластерний аналіз — це статистичний метод, який використовується для групування об'єктів (спостережень, змінних чи явищ) на основі їх схожості. Мета цього аналізу — виділити класи або групи, де об'єкти в межах одного кластеру максимально схожі між собою, а між кластерами — максимально різні.

Назва „кластерний аналіз” походить від англ. cluster – „гроно, об'єднання, скупчення”. Головне призначення кластерного аналізу – розбивка множини досліджуваних об'єктів і ознак на однорідні (у відповідному розумінні) групи або кластери. Це означає, що вирішується задача класифікації даних і визначення у неї відповідної структури [36].

Основні етапи кластерного аналізу

–Вибір змінних для кластеризації - визначаються показники, за якими буде проводитися групування (наприклад, демографічні, економічні чи соціальні характеристики). Важливо, щоб ці змінні були репрезентативними та вимірювали ключові аспекти досліджуваних об'єктів.

–Масштабування даних - змінні часто мають різні одиниці вимірювання. Для забезпечення рівного впливу змінних дані стандартизуються

–Вибір методу кластеризації. Існує кілька підходів до кластеризації: Ієрархічний кластерний аналіз: створює ієрархію кластерів, яку зазвичай представляють у вигляді дендрограми. Нейєрархічний кластерний аналіз (наприклад, метод k -середніх). Для оцінки схожості між об'єктами використовуються метрики (Евклідова відстань для кількісних даних).

– Інтерпретація кластерів. Аналізуються характеристики кожного кластеру (середні значення змінних, пошук спільних рис об'єктів у кластері). Кластери інтерпретуються як групи з певними спільними властивостями.

У даному дослідженні кластерний аналіз використаний з метою кластеризувати регіони у розрізі за призначенням мігрантів за спільними характеристиками.

Отже, науковий метод є ключовим інструментом для дослідження складних явищ, таких як міжнародна міграція. Методи дослідження вимагають комплексного підходу, що включає як кількісні, так і якісні методи аналізу, що дозволяє детально вивчити різні аспекти міграційних процесів. Серед них особливо важливими є методи порівняння, аналізу, синтезу, індукції та дедукції, а також економіко-математичні методи, такі як кореляційно-регресійний аналіз, тренд-аналіз та кластерний аналіз.

Ці методи дозволяють дослідникам отримувати обґрунтовані результати, прогнозувати тенденції і оцінювати вплив різноманітних факторів на міжнародну міграцію. Прогнозування, вивчення кореляцій та групування даних допомагають краще розуміти загальні тенденції міграцій, вплив економічних, політичних та екологічних чинників на ці процеси. Загалом, застосування цих методів дозволяє здійснювати глибокий аналіз та робити науково обґрунтовані висновки щодо міграційних процесів та їхнього впливу на глобальні соціально-економічні та політичні явища.

Висновки до першого розділу

За результатами проведеного дослідження теоретичних засад міжнародної міграції, можна зробити такі висновки:

1. Розглянуто поняття міграція та міжнародна міграція, виявлено, що останнє на відміну від першого є явищем, яке включає процеси переміщення населення через державні кордони. Відбувається це, як правило, з різних причин, таких як економічні можливості, політичний притулок, возз'єднання родин, освіта та інші фактори. Міжнародна міграція в залежності від

характерних відмінностей, зокрема від причини та мети здійснення може бути економічною – добровільне переміщення людей, які шукають кращі економічні умови для життя та працевлаштування; політичною – здебільшого вимушена міграція, коли люди змушені покидати країну походження через військові конфлікти, переслідування тощо; сімейна міграція – відбувається в контексті возз'єднання родин, коли члени сімей переїжджають до рідних; освітня міграція – виїзд студентів на навчання в іншій країні, екологічна міграція – спричинена стихійними явищами тощо.

2. Було виявлено основні передумови, які провокують міграційні процеси. До них належать: економічні (рівень безробіття, інфляція тощо), політичні (політична ситуація в країні, переслідування, військові конфлікти), екологічні (зміна клімату, стихійні лиха), соціальні (дискримінація за ознаками статі, релігії тощо).

3. Методика дослідження даної роботи включає в себе низку різноманітних наукових підходів, серед яких: аналіз та синтез, методи індукції та дедукції, порівняння, а також здійснення економіко-математичних методів у вигляді тренд-аналізу, кореляційно-регресійної моделі та кластерного аналізу. Кожен з використаних підходів має свої особливі характеристики, складаються з етапів збору даних, здійснення аналітики та інтерпритації результатів. В результаті використання вищеперерахованих методів було досягнуто поставлених цілей та виявлено особливості тенденцій міжнародної міграції.

РОЗДІЛ 2. СТАН ТА ДИНАМІКА МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

2.1. Основні напрямки та масштаби міграційних потоків

Не зважаючи на той факт, що міграційні процеси являють собою досить комплексне та різноманітне явище, в них все одно прослідковуються певні закономірності. Згідно з даними Міжнародної організації з міграції (МОМ) станом на сьогодні понад 280 мільйонів осіб мешкає за межами країн свого походження.

Слід зазначити, що міграційна статистика, як правило, публікується з інтервалом у п'ять років, що у свою чергу зумовлено декількома факторами: по-перше, складність збору даних, міграційні потоки є досить динамічними й важкими для обліку, особливо це може стосуватись країн, які мають обмежені ресурси для ведення міграційної статистики. По-друге, методологічні труднощі – з метою отримання точних даних в контексті міграції необхідно використовувати різні методичні підходи (реєстраційні дані, соціальні опитування, переписи населення тощо), які вимагають багато часу на здійснення. Останнє, що є доречним відзначити – це необхідність уніфікації. Глобальна світова спільнота є досить різноманітною. П'ятирічний інтервал надає змогу зібрати дані з різних країн у єдиному форматі, що у подальшому полегшує їх порівняння та аналіз [30].

Отже, розглянемо динаміку мігрантів у розрізі років, представлену міжнародною організацією з міграції в останніх звітах.

Таблиця 2.1.

Динаміка кількості мігрантів у розрізі років

Рік	Кількість мігрантів, млн осіб
1970	84,5
1975	90,3
1980	101,9
1985	113,2
1990	152,9
1995	161,3
2000	173,2
2005	191,4
2010	220,9
2015	247,9
2020	280,5

Джерело: [30].

Вищенаведена таблиця яскраво демонструє досить чітку тенденцію до зростання кількості мігрантів у світі з 1970 по 2020 рік. Загалом за аналізований період кількість міжнародних мігрантів зросла з 84,5 млн до 280,5 млн осіб – більш, ніж у три рази. Таке стрімке підвищення може бути зумовлене багатьма факторами, серед яких глобалізація; економічна інтеграція, що у певній мірі передуює попередньому чиннику; зростання чисельності населення та зростання економічних або політичних конфліктів в регіонах. З особливостей динаміки можемо спостерігати, що прискорення зростання відбулось здебільшого після 1990 року, значний приріст наявний кожне наступне десятиліття. 2010-2020: показник кількості мігрантів зріс на 59,6 млн осіб, що є найбільшим змінням за представлений період. Повертаючись до причин динаміки, багато людей мігрують у пошуках кращих економічних умов. Відкриття ринків праці, особливо в Європі та Північній Америці є одним з чинників, що сприяє зростанню мігрантів. Конфлікти на Близькому Сході, в Африці, а також у пострадянських країнах тощо є певним підґрунтям для появи та збільшення кількості біженців.

За умови, що поточні тенденції зберігатимуться, то можна очікувати, що кількість міжнародних мігрантів продовжуватиме зростати, здебільшого це

стосуватиметься регіонів, які характеризуються економічними можливостями, безпекою та політичною стабільністю. Щодо регіонального розподілу стан міграції продемонстрований у наступній таблиці:

Таблиця 2.2.

Динаміка міжнародних мігрантів в розрізі за регіонами

Регіони	1990 рік	1995 рік	2000 рік	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2020 рік
Африка на південь від Сахари	13,3	14,3	13,2	14,3	15,9	20,7	22,2
Північна Африка і Західна Азія	17,6	18,9	20,3	23,2	32,6	42	49,8
Центральна та Південна Азія	26,2	21,2	20,1	18,9	19,7	19,3	19,4
Східна та Південно-Східна Азія	6,8	8,3	10,5	13	15,8	18	19,6
Латинська Америка і Карибський басейн	7,1	6,7	6,5	7,2	8,3	9,4	14,8
Океанія (за всіма Австралії та Нової Зеландії)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Австралія та Нова Зеландія	4,5	4,7	5,1	5,7	6,8	7,8	9,1
Європа і Північна Америка	77,2	86,8	97,2	108,9	121,6	130,4	145,4

Джерело: [30]

Таким чином, регіональний розподіл яскраво демонструє, що найбільш популярним регіоном-призначення для мігрантів є Європа та Північна Америка. Протягом розглянутого періоду помітно, що міграційні потоки в

цьому напрямку зростають з впевненою стабільністю: з 77,2 млн у 1990 році до 145,4 млн у 2020 році. Дане підвищення можна легко пояснити високим рівнем розвитку економіки в країнах, стабільної політичною ситуацією та привабливими умовами життя.

Аналогічно зобразили значне зростання кількості мігрантів Північна Африка і Західна Азія з 17,6 млн у 1990 році до 49,7 млн у 2020 році.

Зворотня тенденція – зменшення міграційних потоків спостерігається в Центральній та Південній Азії: від 26,1 млн осіб у 1990 році до 19,4 млн осіб у 2020 році.

Африка на південь від Сахари являє собою частину африканського континенту, що згідно з визначенням ООН складається з країн та територій, які розташовані на південь від пустелі Сахара. Щодо міграційної ситуації в регіоні – стабільне зростання, проте цей регіон також є і джерелом мігрантів через високий рівень безробіття та соціально-економічні проблеми.

Підтримує здебільшого загальносвітовий тренд на зростання кількості мігрантів також і Східна й Південно-Східна Азія, Латинська Америка і Карибський басейн – збільшення мігрантів у розрізі десятиліть у понад два рази.

Австралія та Нова Зеландія — популярний регіон для мігрантів, кількість яких зросла з 4,5 млн у 1990 році до 9,1 млн у 2020 році. Обидві країни активно залучають іммігрантів, особливо кваліфікованих працівників, для підтримки економічного зростання та розвитку.

В Океанії міграційні потоки демонструють невелике зростання, проте теж лишаються стабільними. Цей регіон можна назвати менш популярним серед мігрантів через обмежені можливості для розвитку та роботи.

Загалом, підсумовуючи, бачимо, що здебільшого світові тенденції зображують збільшення міграційних потоків. Переважно зростання відбувається в розвинених регіонах, що підтверджує припущення, що розвинені економіки лишаються привабливими для мігрантів, особливо за високих умов життя та великого спектру можливостей для працевлаштування.

У свою чергу Центральна та Південна Азія демонструє протилежний варіант розвитку подій, а саме зменшення приливу мігрантів в останні десятиліття.

З метою підсилити або спростувати твердження, що центри тяжіння міжнародних мігрантів характеризуються рівним економічного розвитку, проаналізуємо наступні дані.

Таблиця 2.3.

Динаміка міжнародних мігрантів в розрізі за рівнем розвитку країн

Рік	1990 рік	1995 рік	2000 рік	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2020 рік
Країни з високим рівнем доходу	76,3 млн осіб	87,9 млн осіб	101,6 млн осіб	119,0 млн осіб	142,6 млн осіб	158,5 млн осіб	181,9 млн осіб
Країни із середнім рівнем доходу	67,2 млн осіб	64,1 млн	63,9 млн	64,7 млн осіб	69,1 млн осіб	78,6 млн осіб	85,9 млн осіб
Країни з доходом вище середнього	35,3 млн	35,2 млн	35,8 млн	38,2 млн осіб	42,1 млн	51,0 млн	57,4 млн
Країни з рівнем доходу нижче середнього	31,9 млн	28,9 млн	28,1 млн	26,5 млн осіб	27,0 млн осіб	27,6 млн осіб	28,5 млн осіб
Країни з низьким рівнем доходу	9,2 млн	9,0 млн	7,3 млн	7,2 млн осіб	8,8 млн осіб	10,3 млн осіб	12,2 млн осіб

Джерело: [29].

Аналіз даних даної таблиці дозволяє зробити наступні висновки: по-перше, країни з високим рівнем доходом беззаперечно займають лідируючі позиції за притоком мігрантів, крім того протягом трьох десятиліть цей показник стабільно зростає – за аналізований період збільшився у понад два рази. По-друге, рухаючись по відповідній економічній ієрархії – країни із середнім рівнем доходу також демонструють певні збільшення, однак на початку розглянутих років наявне деяке зниження кількості мігрантів (з 67,2 млн у 1990 році до 63,9 млн у 2000 році), але з 2000-х років починається поступове зростання, яке досягає 85,9 млн у 2020 року. Це можна свідчити про посилення економічних можливостей у деяких країнах із середнім доходом, які стають більш привабливими для мігрантів. Країни з доходом вище середнього на відміну від попередників – представляють стабільне зростання протягом років, провідною рисою в їх динаміці є те, що кількість мігрантів кожні наступні п'ять років ненабагато перебільшує попередній показник, що свідчить про відсутність різкого похвалення, яке могло б бути зумовлене економічними або політичними чинниками. Країни з доходом нижче середнього демонструють протилежну динаміку у період з 1990 року по 2005 рік. Наступне п'ятиріччя стабілізувало ситуацію й надалі відбувалися позитивні прирости. Загалом з цього слід зазначити, що країни даного рівня розвитку не є достатньо привабливими для мігрантів завдяки своїм соціальним та економічним умовам. Країни з низьким рівнем розвитку є безумовно аутсайдерами даного рейтингу. У порівнянні з вищеперерахованими – держави, що знаходяться на даному етапі розвитку показують найменше число мігрантів, що в принципі є передбачуваним. Однак, аналізуючи безпосередньо їхню динаміку, слід зазначити, що кількість мігрантів в них також певними періодами зростає. Особливо це помітно з 2005 року і станом на 2020 рік кількість мігрантів у низькорозвинутих країнах сягала аж 12,2 млн осіб, що є найвищим показником за досліджуваний період.

Таким чином, країни з високим та середнім рівнем доходу є головними центрами притоку мігрантів. Країни з більш низькими рівнями доходу мають

значно менші показники, проте демонструють загальне збільшення кількості мігрантів. Стрімке зростання міграційних потоків до країн з високим рівнем доходу може вказувати на значний економічний розрив між ними та іншими групами країн, а також на міграційний потенціал, пов'язаний із глобалізацією та посиленням економічних зв'язків.

Доки попередня аналітика переважно однозначно вказувала на той факт, що міграційна статистика в тій чи іншій мірі пов'язана з економічними аспектами, є важливим також зазначити, що вагому складову міграцій займають безпосередньо вимушені міграції, розглянемо кількість біженців у світі.

Таблиця 2.4.

Динаміка біженців у світі 1990-2020 роки

Рік	Кількість осіб
1990	18 977 581
1995	18 142 316
2000	16 503 717
2005	13 814 075
2010	16 153 794
2015	24 485 993
2020	33 807 795

Джерело: [29].

Як можна спостерігати динаміка біженців за аналізований період на відміну від динаміки загальної кількості мігрантів демонструє суттєві коливання. З провідних спостережень зазначимо наступне: у період з 1990 року по 2005 рік кількість біженців у світі певною мірою зменшилася - з 18,98 млн осіб до 13,81 млн осіб. Дане зниження могло бути пов'язане зі стабілізацією конфліктів у деяких регіонах та можливим покращенням умов для повернення біженців додому. З 2010 року спостерігається стрімке збільшення кількості біженців. До 2015 року даний показник сягав 24,49 млн осіб, а у 2020 році – 33,81 млн осіб. Дане різке пожвавлення ймовірно,

пов'язане з новими хвилями конфліктів і криз, особливо в регіонах Близького Сходу (Сирія, Ірак) та Африки, де тривали збройні конфлікти та гуманітарні кризи.

Остання тенденція щодо зростання кількості біженців може мати низку факторів впливу: політичні конфлікти, тероризм, політична нестабільність та зміни клімату тощо – збільшення кількості біженців свідчить про зростання впливу вищеперерахованих факторів на життя людей.

Розглянемо більш детальну та актуальну статистику в цьому контексті.

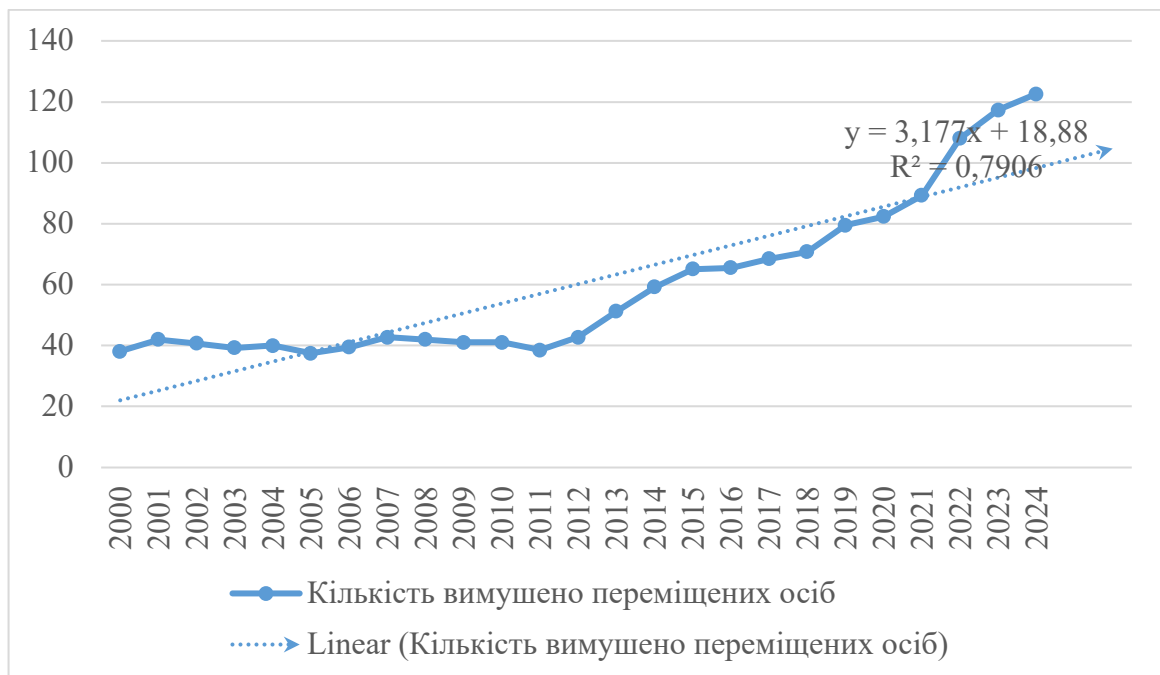

Рис. 2.1. Динаміка вимушено переміщених осіб, млн осіб [23].

Згідно з даними УВКБ ООН, станом на 2024 рік у світ налічувалося 122,6 мільйонів вимушено переміщених осіб. Даний показник у понад, ніж в три рази перевищує показник 2020 року, що свідчить про стрімкі зміни у світі за останні роки [26].

До основних причин таких стрімких зворушень у даному профілі міграційних процесів можна віднести наступні причини: по-перше, збройні конфлікти та війни. Останніми роками спостерігається зростання збройних конфліктів у різних регіонах світу. Конфлікти в Сирії, Ємені, Україні,

Афганістані та інших державах призвели до мільйонів переміщених осіб, які були змушені покинути свої домівки у пошуках безпеки [6].

Наступне - кліматичні зміни, зокрема екстремальні погодні умови, такі як посухи, повені, урагани та пожежі, посилюють міграцію. Багато регіонів, особливо у країнах Африки на південь від Сахари та Південно-Східної Азії, страждають від природних катастроф, що спричиняють переміщення великих груп населення [7].

У багатьох країнах політичні репресії та порушення прав людини змушують людей тікати, побоюючись переслідувань. Держави з авторитарними режимами часто стають джерелами міграційних хвиль. Також до причин можна віднести і вже зазначену раніше економічну нестабільність - економічна криза, високий рівень безробіття та бідність змушують людей емігрувати до інших країн у пошуках роботи та кращих умов для життя, однак цей чинник може віднести й до загальних поштовхів до міграції.

Аналізуючи роки конкретні роки пожвавлення вимушених мігрантів, можна посилається на такі факти: у 2015 році відбулася Європейська міграційна криза спричинена масовим напливом біженців з Сирії, Афганістану, Іраку та країн Африки. Багато мігрантів намагалися дістатися до Європи через Середземне море, що призвело до гуманітарної кризи та політичних суперечок у межах ЄС щодо розподілу біженців [51].

2017-2018 роки: гуманітарна криза в М'янмі (етнічні чистки щодо рохінджа). Погроми та переслідування етнічної групи рохінджа в М'янмі змусили понад 700 000 людей тікати до сусідньої Бангладеш. Це стало однією з найгостріших гуманітарних криз у Південно-Східній Азії [49].

2021 рік: повернення Талібану до влади в Афганістані. Після виведення військ США та союзників з Афганістану в серпні 2021 року, Талібан швидко захопив владу, що викликало масову паніку і хвилю біженців. Багато афганців, які співпрацювали з іноземними організаціями, намагалися виїхати, побоюючись переслідувань [56].

2022 рік: повномасштабне вторгнення Росії в Україну. У лютому 2022 року Росія розпочала широкомасштабну війну проти України, що призвело до однієї з найбільших міграційних криз у Європі з часів Другої світової війни. Мільйони українців були змушені тікати за кордон, шукаючи безпеки в країнах ЄС, зокрема в Польщі, Німеччині та інших сусідніх країнах.

2023-2024 роки: загострення конфліктів і кліматичних криз. Посилення кліматичних катастроф (посухи, урагани, повені) продовжує змушувати людей залишати свої домівки, особливо в регіонах Африки, Південно-Східної Азії та Латинської Америки [3]. Крім того, у багатьох частинах світу зберігаються старі конфлікти або загострюються нові, що також посилює глобальні міграційні тенденції.

Аналіз показує, що кількість вимушено переміщених осіб зростала не лише через збройні конфлікти, але й через економічні труднощі, політичні репресії та кліматичні кризи. Сучасний світ стикається з комплексною кризою, де соціальні, економічні та екологічні фактори одночасно впливають на зростання кількості мігрантів і біженців. Динаміка зростання вимушено переміщених осіб, відображена на графіку, свідчить про серйозну кризу, яка може загрожувати соціально-економічному розвитку багатьох регіонів. Це також є викликом для міжнародної спільноти, яка має знаходити комплексні підходи для вирішення проблеми та підтримки тих, хто змушений залишати свої домівки через зовнішні обставини, адже серед загального числа біженців 8 мільйонів осіб (6,5%) є шукачами притулку [23].

Розглянемо розподіл біженців за регіонами призначення згідно з останнього звіту Міжнародної організації з міграції.

Таблиця 2.5.

Динаміка біженців за регіонами призначення, млн осіб

Регіон	1990 рік	1995 рік	2000 рік	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2020 рік
Африка на південь від Сахари	4,5	5,1	3,1	2,7	2,3	5,5	5,9
Північна Африка і Західна Азія	3,8	4,6	4,9	5,4	6,9	11,1	13,5
Центральна та Південна Азія	7	3,7	4,3	2,4	3,5	3,3	3,6
Східна та Південно-Східна Азія	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7
Латинська Америка і Карибський басейн	1,2	0,4	0,04	0,05	0,4	0,4	4,8
Океанія (без Австралії та Нової Зеландії)	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Австралія та Нова Зеландія	0,1	0,08	0,08	0,07	0,03	0,06	0,2
Європа і Північна Америка	1,9	3,8	3,5	2,7	2,4	3,6	5,2

Джерело: [29].

З огляду на дану динаміку переконливу стабільність крізь роки демонструють Океанія та Австралія і Нова Зеландія – коливання щодо притоку біженців у цих регіонах були відносно незначними. Теж саме можна сказати і про Східну та Південно-Східну Азію.

Лідерами за привабливістю для вимушених мігрантів є наступні регіони. Північна Африка і Західна Азія демонструють найбільш динамічне і стабільне зростання кількості біженців — з 3,8 млн у 1990 році до 13,5 млн у 2020 році. Це пояснюється привабливістю регіону для мігрантів із сусідніх країн через

географічну близькість, економічні можливості та численні конфлікти, які змушують людей переселятися до регіону безпечніших країн.

Європа і Північна Америка – також демонструють високий рівень міграції з піками в 1995 (3,8 млн) та 2020 роках (5,2 млн). Стабільні економічні можливості та соціальна захищеність роблять ці регіони привабливими для мігрантів з усього світу.

У свою чергу відносно середні показники демонструють Центральна та Південна Азія Хоча кількість мігрантів зменшилася з 7 млн у 1990 році до 3,6 млн у 2020-му, регіон залишається популярним та Африка на південь від Сахари: міграційні потоки біженців були високими тут в 1990-х, зокрема, 5,1 млн. у 1995 році. Після зниження до 2,3 млн у 2010 році потоки знову зросли до 5,9 млн у 2020 році, що вказує на зростання населення і виклики, які стимулюють міграцію в регіон.

Підсумуємо – найбільші зміни в контексті динаміки біженців демонструють регіони з економічною привабливістю або з наявністю сусідніх країн, де тривають конфлікти. Європа, Північна Америка, Північна Африка та Західна Азія стали головними напрямками вимушеної міграції.

З найбільш актуальних даних – згідно з даними УВКБ ООН станом на 2024 рік 65% усіх біженців походять лише з п’яти країн [23].

Таблиця 2.6.

Найпопулярніші країни-походження біженців станом на 2024 рік

Країна	Кількість біженців звідти
Сирійська Арабська Республіка	6,3 млн осіб
Венесуела	6,2 млн осіб
Україна	6,1 млн осіб
Афганістан	6,1 млн осіб

Джерело: [23].

Отже, як можемо спостерігати сьогодні переважна кількість біженців має спільні країни походження, що зумовлено певними політичними чинниками. З іншого боку серед країн-призначення також є певні лідери

Таблиця 2.7.

Найпопулярніші країни-приймачі біженців станом на 2024 рік

Країна	Кількість біженців
Ісламська Республіка Іран	3,8 млн осіб
Туреччина	3,1 млн осіб
Колумбія	2,8 млн осіб
Німеччина	2,7 млн осіб
Уганда	1,7 млн осіб

Джерело: [23].

Згідно з останніми даними іранського уряду, на які посилається Агенція ООН у справах біженців, Іран надав притулок 780 тисячам воєнних переселенців з Афганістану та 20 тисяч - з Іраку [23]. Серед українських біженців одним з найпопулярніших напрямків є Німеччина. Узагальнюючи, наявність певних країн-лідерів за походженням та призначенням біженців свідчить про те, що існують у міграційних явищах наявні певні закономірності.

Біженці є значною складовою міграційних процесів, їх число стабільно зростає останніми роками однак у кількісному співвідношенні вимушені мігранти не є переважною частиною міграцій, у цьому можна переконатися з огляду на рисунок 2.2.

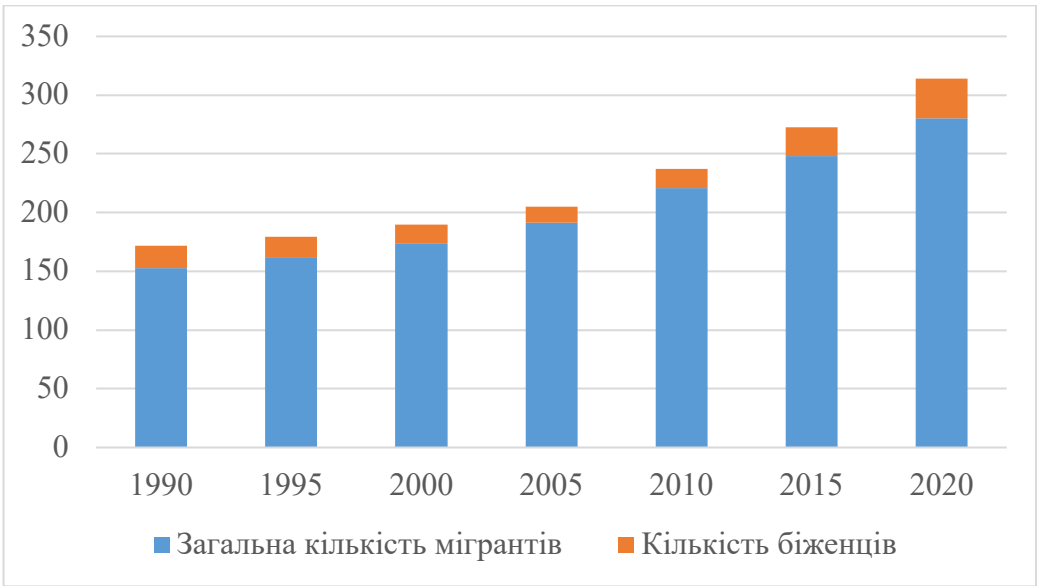

Рис. 2.2. Співвідношення кількості біженців до загальної кількості міжнародних мігрантів [29].

Таким чином, можна зазначити, що кількість біженців зростає пропорційно загальній кількості мігрантів, проте займають лише певну частину міграційної статистики.

У контексті аналізу масштабів міжнародної міграції є рушійним також відмітити той факт, що динаміка кількості населення світу також є позитивною останні десятиліття. Таблиця 2.8. це підтверджує.

Таблиця 2.8.

Динаміка кількості населення світу 1990 – 2020 рр.

Рік	Кількість, млн осіб
1990	5 327,2
1995	5 744, 2
2000	6 143,5
2005	6 541, 9
2010	6 956,8
2015	7 327,8
2020	7 794,8

Джерело: [29].

Відповідно співвідношення числа міжнародних мігрантів до кількості населення має наступний вигляд:

Рис. 2.3. Співвідношення кількості мігрантів до загальної кількості населення світу, розроблено автором за [30].

Як можемо спостерігати проаналізовані динаміки зростають прямо пропорційно, що може спонукати на припущення, що вони можуть бути взаємозалежними, однак провідне, що слід зазначити – це те, що складова мігрантів у кількості населення світу також стабільно зростає. Станом на 1990 рік відсоток мігрантів складав 1,5% від населення планети, а в 2020 році – цей показник сягав 3,5%, тобто збільшився у понад два рази.

2.2. Сучасні тенденції міжнародної міграції: аналіз та оцінка

Одним з ключових розподілів соціальних показників є гендерне співвідношення, розглянемо його у міграційній статистиці.

Таблиця 2.9.

Гендерне співвідношення міжнародних мігрантів

Рік	Чоловіки, млн осіб	Жінки, млн осіб	Загальна кількість, млн осіб	Частка чоловіків, %	Частка жінок, %
1990 рік	77,6	75,4	153	50,70%	49,30%
1995 рік	81,6	79,7	161,3	50,60%	49,40%
2000 рік	87,7	85,5	173,2	50,60%	49,40%
2005 рік	97,7	93,8	191,4	51,00%	49,00%
2010 рік	113,9	107	221	51,60%	48,40%
2015 рік	128,2	119,7	248	51,70%	48,30%
2020 рік	145,7	134,9	280,6	51,90%	48,10%

Джерело: розроблено автором за [29].

Як можемо бачити, позитивна динаміка мігрантів спостерігається для обох статей протягом періоду 1990-2020рр. Станом на 1990 рік чоловіки становили 50,7% від загальної міграції, а жінки – 49,3% відповідно. 2000 рік : співвідношення практично зберігається, де чоловіки становлять близько 50,6%, а жінки – 49,4%. 2020 рік : Чоловіки становлять близько 51,9%, а жінки – 48,1%. Тобто з часом

частина чоловіків досить помірно, але зростає. Це може вказувати на те, що більше чоловіків мігрують у пошуках роботи чи з інших причин. У 1990-х роках кількість чоловіків і жінок була практично рівною, проте до 2020 року частка чоловіків значно зросла, що може відобразити зміну моделей міграції або умови в країнах походження.

Таблиця 2.10.

Динаміка мігрантів у розрізі за віковим складом, млн осіб

Рік	0-4	5-9	9-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39
1990 рік	4,9	6,5	7,9	9,6	12,4	15	15,5	14,7
1995 рік	4,7	6,3	7,7	9,5	12,6	15,5	16,6	16
2000 рік	4,7	6,2	7,6	9,6	13,3	16,4	17,6	17,6
2005 рік	4,9	6,6	8,1	10,7	14,7	18,7	19,8	19,1
2010 рік	5,8	7,3	8,5	11,1	16,8	22,4	23,5	22,6
2015 рік	7	8,1	8,6	10,9	17,4	24,5	26,9	25,8
2020 рік	8,2	10	10,2	12,5	19,1	26,3	29,5	29,2

Джерело: [29].

Занурюючись у можливі причини такої зміни, можна припустити, що зростання чоловічої міграції може бути зумовлене економічними умовами, які стимулюють людей до трудової міграції. Виходячи з цього, доцільно зауважити, що в деяких регіонах може існувати більший запит на чоловічу робочу силу в певних секторах економіки. Тим не менш загалом співвідношення чоловіків-мігрантів та жінок-мігрантів є майже однаковим.

Таблиця 2.11.

Динаміка мігрантів у розрізі за віковим складом (продовження), млн осіб

Рік	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
1990 рік	13,1	10,9	9,1	7,8	7	5,5	4,5	8,4
1995 рік	14,3	12,3	10,2	8,6	7,3	5,8	5,1	8,7
2000 рік	15,9	13,7	11,8	9,4	8	6,2	5,6	9,8
2005 рік	17,6	15,5	13,2	11	8,9	7	5,9	10
2010 рік	20,4	18,2	15,4	12,7	10,7	7,9	6,5	11,1
2015 рік	23,5	20,5	17,9	14,9	12,2	9,7	7,4	12,5
2020 рік	26,6	23,5	20,2	17,1	13,9	10,9	8,4	15

Джерело: [29].

Міжнародна організація з міграції (МОМ) надає досить детальну характеристику вікового складу міжнародних мігрантів, проаналізувавши дану динаміку, можна сформулювати такі твердження: наявне зростання мігрантів серед молодших вікових категорій. У вікових групах 0-4 та 5-9 стабільне зростання чисельності мігрантів. У 1990 році кількість дітей у вікових категоріях 0-4 років становила 4,9 млн, а до 2020 року зросла до 8,2 млн. Це у свою чергу свідчить також про збільшення сімейної міграції, коли родини мігрують з дітей молодшого віку.

Найвищі показники міграції протягом усіх років спостерігаються серед людей у віці 25-34 років. Наприклад, у 2020 році у віковій категорії 25-29 років було 26,3 млн мігрантів, а у віковій групі 30-34 років – 29,5 млн. Це може бути пов'язано з тим, що люди в цьому віці традиційно шукають можливості для працевлаштування та економічного зростання в інших країнах.

У категоріях 15-19 і 20-24 також є стабільне зростання мігрантів. Це може бути пов'язано з навчальною міграцією, коли молоді люди їдуть на навчання за кордон і можливо в подальшому навіть залишаються для роботи.

Таблиця 2.12

Кількість міжнародних мігрантів в розрізі за регіонами, чоловіки, млн осіб

Регіони	1990 рік	1995 рік	2000 рік	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2020 рік
Чоловіки							
Африка на південь від Сахари	7	7,5	6,9	7,7	8,4	10,9	11,7
Північна Африка і Західна Азія	10,1	11	12,1	14,3	21,2	27,1	31,9
Центральна та Південна Азія	13,3	10,6	10,1	9,4	9,8	9,6	9,7
Східна та Південно-Східна Азія	3,5	4,2	5,2	6,4	7,9	9,1	9,9
Латинська Америка і Карибський басейн	3,6	3,3	3,3	3,6	4,1	4,7	7,5
Океанія (без Австралії та Нової Зеландії)	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Австралія та Нова Зеландія	2,3	2,4	2,5	2,8	3,4	3,8	4,5
Європа і Північна Америка	37,6	42,3	47,5	53,3	59	62,8	70,3

Джерело: [29].

Таким чином, аналіз даних за віковими групами показує, що міжнародна міграція охоплює всі вікові групи, маючи переважну популярність серед

молоді, проте не втрачаючи актуальності й для інших вікових категорій, зокрема людей похилого віку.

Повертаючись до гендерного співвідношення, розглянемо чи спостерігаються відмінності в центрах тяжіння між жінками та чоловіками.

Таблиця 2.13.

Кількість міжнародних мігрантів в розрізі за регіонами, жінки, млн осіб

Регіони	1990 рік	1995 рік	2000 рік	2005 рік	2010 рік	2015 рік	2020 рік
Жінки							
Африка на південь від Сахари	6,2	6,8	6,2	6,6	7,5	9,9	10,6
Північна Африка і Західна Азія	7,5	7,9	8,3	8,9	11,5	14,9	17,8
Центральна та Південна Азія	12,9	10,6	10	9,5	9,9	9,7	9,7
Східна та Південно-Східна Азія	3,3	4,1	5,3	6,5	7,9	8,9	9,7
Латинська Америка і Карибський басейн	3,6	3,3	3,3	3,6	4,2	4,7	7,3
Океанія (без Австралії та Нової Зеландії)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Австралія та Нова Зеландія	2,2	2,4	2,5	2,9	3,4	3,9	4,6
Європа і Північна Америка	39,6	44,5	49,7	55,6	62,6	67,6	75,1

Джерело: [29].

Цікаво, що спостерігається збільшення кількості мігрантів і у старших вікових групах (65+). Наприклад, у віковій категорії 75+ кількість мігрантів зросла з 8,4 млн у 1990 році до 15,0 млн у 2020 році. Це може бути обумовлено

як поліпшення якості і тривалості життя, так і збільшення міграції пенсіонерів до країни з кращими умовами для літніх людей.

Загалом спостерігаємо, що у кожній віковій категорії з 1990 по 2020 роки продемонстровано зростання кількості мігрантів, що може свідчити про загальносвітові тенденції збільшення міграційних потоків.

Отже, вищенаведені таблиці зображають розподіл мігрантів по регіонах окремо по обох гендерах. З цих даних випливає наступне.

Європа і Північна Америка : це найбільший регіон для кількості мігрантів за кожен рік дослідження. Кількість чоловіків зросла з 37,6 млн у 1990 році до 70,3 млн у 2020 році, а жінок – з 39,6 млн до 75,1 млн. Європа і Північна Америка залишаються найбільшим центром залучення мігрантів для обох гендерів.

Північна Африка і Західна Азія : у цьому регіоні теж відбувається значне зростання мігрантів: кількість чоловіків зросла з 10,1 млн у 1990 році до 31,9 млн у 2020 році – майже втричі, а жінок – з 7,5 млн до 17,8 млн. Ця динаміка може бути пов'язана з конфліктами та економічними можливостями в регіонах, що стимулюють міграцію.

Африка на південь від Сахари: тут також відбувається поступове зростання кількості мігрантів, хоча цей регіон не є найбільшим за масштабами міграції. У 2020 році кількість чоловіків досягла 11,7 млн, а жінок – 10,6 млн, що вказує на баланс у гендерному співвідношенні.

Центральна та Південна Азія: показники міграції тут відносно стабільні з 2000 року, деміграція є майже рівномірною між чоловіками та жінками. У 2020 році було 9,7 млн чоловіків і 9,7 млн жінок. Регіон не демонструє значного зростання у порівнянні з іншими, можливо, через особливості економічної та політичної ситуації.

Австралія та Нова Зеландія У цьому регіоні також зростає кількість мігрантів, особливо у чоловіків, з 2,3 млн у 1990 році до 4,5 млн у 2020 році. Жінок у 2020 році налічувалося 4,6 млн. Це показує привабливість регіону для обох статей, особливо з огляду на високий рівень життя.

Східна та Південно-Східна Азія демонструє сталий ріст міграції, зокрема серед чоловіків (з 3,5 млн у 1990 році до 9,9 млн у 2020 році). Жінки також значно збільшилися до 9,7 млн у 2020 році, що також свідчить про зростання економічних можливостей у регіоні.

Цей аналіз показує, що міграційні потоки мають тенденцію до зростання майже в усіх регіонах, зокрема в Європі, Північній Америці, а також у Північній Африці та Західній Азії, що свідчить про їхню привабливість для мігрантів обох гендерів, тобто іншими словами – хоча за певними регіонами кількість чоловіків переважає, однак суттєвих відмінностей між вибором регіону-призначення серед чоловіків та жінок не виявлено.

Одним із важливих показників, що відображають рівень добробуту населення є індекс людського розвитку (ІЛР). Його розрахунок базується на трьох основних складових: тривалості життя, рівня освіти та доходу на душу населення. Високий ІЛР, як правило, свідчить про стабільність економіки, ефективність соціальних інститутів і високий рівень життя, тоді як низький може повідомляти про труднощі в розвитку та потребі реформ.

Розглянемо, яким є цей показник в основних країнах-призначення та походження мігрантів.

Таблиця 2.14.

ІЛР в країнах-призначення мігрантів

Країна	ІЛР за роками						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
США	0,875	0,885	0,891	0,9	0,911	0,92	0,92
Німеччина	0,829	0,863	0,889	0,914	0,926	0,938	0,95
Саудівська Аравія	0,678	0,709	0,737	0,78	0,816	0,859	0,87
Росія	0,484	0,535	0,584	0,638	0,691	0,733	0,764
Великобританія	0,804	0,828	0,862	0,895	0,912	0,924	0,924
Об'єднані Арабські Емірати	0,725	0,762	0,796	0,822	0,835	0,865	0,93
Франція	0,791	0,828	0,844	0,866	0,877	0,892	0,898
Канада	0,86	0,876	0,89	0,903	0,911	0,926	0,931
Австралія	0,866	0,882	0,896	0,911	0,923	0,933	0,95

Джерело: складено автором за [26].

Аналогічно представимо та розглянемо ІЛР в країнах походження мігрантів

У контексті міграції ІЛР є числом-індикатором, яке характеризує як країну-призначення, так і країну-джерело мігрантів. Люди частіше мігрують із країн із нижчими ІЛР до країни із вищим, що пояснюється прагненням до кращих умов життя, доступу до освіти та медичної допомоги, а також пошуку економічних можливостей.

Таблиця 2.15.

ІЛР в країнах походження мігрантів

Країни	ІЛР за роками						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Індія	0,229	0,229	0,26	0,318	0,266	0,352	0,645
Мексика	0,662	0,674	0,709	0,733	0,746	0,768	0,756
Росія	0,743	0,698	0,732	0,754	0,796	0,824	0,83
Китай	0,484	0,535	0,584	0,638	0,691	0,733	0,764
Сирія	0,562	0,579	0,587	0,64	0,66	0,556	0,577
Бангладеш	0,397	0,436	0,485	0,518	0,553	0,602	0,66
Пакистан	0,54	0,417	0,441	0,484	0,505	0,534	0,557
Україна	0,729	0,684	0,7	0,743	0,764	0,774	0,76
Філіппіни	0,598	0,612	0,633	0,658	0,674	0,682	0,71

Джерело: складено автором за [26].

Країни з високим ІЛР, такі, як США, Німеччина, Великобританія, Франція, Канада, Австралія, є популярними напрямками для міграції за умови стабільного соціально-економічного становища. Протягом 1990–2020 років ці країни демонстрували стабільне зростання ІЛР. Німеччина та Австралія досягли показника 0,95 у 2020 році, що є одним із найвищих рівнів у світі. Це свідчить про високі стандарти життя, соціальну захищеність та доступ до якісної освіти і медицини. Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) показали значне зростання ІЛР (з 0,725 у 1990 році до 0,93 у 2020 році), що також пояснюється економічною модернізацією та залученням кваліфікованих мігрантів. Саудівська Аравія аналогічно стабільно покращує свій ІЛР, хоча її темпи зростання дещо повільніші. Росія показала значний прогрес у зростанні ІЛР з 0,484 (1990) до 0,764 (2020), проте цей ряд був нерівномірним через соціально-економічну кризу 1990-х років. Це вказує на покращення умов життя та стабілізацію економіки після перехідного періоду.

Країни-джерела мігрантів, такі як Індія, Бангладеш, Пакистан, Мексика, Філіппіни, Сирія, Україна, мають певною мірою нижчий рівень ІЛР у порівнянні з розвиненими країнами. Однак багато з них демонструють

позитивну динаміку. Наприклад, Індія збільшила ІЛР з 0,229 (1990) до 0,645 (2020), що вказує на економічний прогрес, інвестиції в освіту та охорону здоров'я. Бангладеш також досягає значного підвищення (з 0,397 до 0,66), демонструючи ефективність програми розвитку. Пакистан демонструє поступове зростання, але темпи відстають від сусідніх країн, що передбачає необхідність більш активних реформ. Мексика, Філіппіни та Китай стабільно покращили ІЛР у поточному досліджуваному періоді, що свідчить про позитивні зміни в їхніх економіках. У Китаї ІЛР зріс удвічі (з 0,484 до 0,764), що демонструє швидке економічне зростання та модернізацію. Водночас Сирія відзначила значне зниження ІЛР після 2010 року (з 0,66 до 0,577 у 2020 році) через руйнівні слідки громадянської війни. Україна демонструє нестабільність у динаміці ІЛР, однак за весь період досягла незначного зростання (з 0,729 до 0,76).

Таким чином, аналіз ІЛР демонструє чіткий зв'язок між рівнем розвитку країни та її привабливістю для мігрантів. Розвинені країни, які досягли високого рівня ІЛР, пропонують стабільні умови для життя і роботи, що стимулює міграційні потоки. Водночас країни-джерела мігрантів із нижчим ІЛР показують прагнення до змін через економічні, соціальні та освітні реформи, але рівень життя в них залишається нижчим. Показники ІЛР також ілюструють, як економічні кризи, конфлікти та політична нестабільність (як, наприклад, у Сирії) можуть негативно вплинути на добробут населення, спонукаючи людей шукати кращого життя за кордоном.

2.3. Особливості сучасних міграційних процесів в Україні

Міграційні процеси в Україні, як і в будь-якій державі формуються під впливом економічних, соціальних, політичних та демографічних чинників. Останні десятиліття вони зазнали значних змін через глобалізацію, збройний конфлікт, економічну кризу та пандемію.

Розглянемо кількість вимушених мігрантів з України в розрізі за країнами.

Таблиця 2.16.

Орієнтовна кількість біженців з України, зареєстрованих у Європі та Азії з лютого 2022 року станом на певну дату 2024 року, за вибраними країнами

Країна	Станом на дату	Кількість біженців
Німеччина	19.06.24	1 178 610
Польща	11.06.24	957,505
Чехія	02.06.24	353,510
Велика Британія	09.07.24	244 560
Іспанія	30.06.24	202 690
Італія	24.06.24	170 925
Молдова	21.07.24	123,295
Словаччина	21.07.24	122 925
Нідерланди	31.05.24	114 380
Ірландія	12.07.24	108,540
Бельгія	31.05.24	80 495
Румунія	21.07.24	77 900
Австрія	08.07.24	77 280
Норвегія	01.07.24	70 800
Чорногорія	31.05.24	68370
Швейцарія	04.07.24	66 960
Франція	31.05.24	66 640

Джерело: [10].

Перше, що слід зазначити – це те, що через початок військових дій на сході країни у 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року Україна переживає масштабну кризу вимушеної міграції.

За оцінками ООН, станом на середину серпня 2024 року кількість мігрантів з України становила понад шість мільйонів осіб, а конкретно – 6,379 млн осіб, у порівнянні з попереднім місяцем повідомляється, що ця кількість зросла на 160 тисяч осіб [46].

Представлені дані свідчать про масштабну міграцію з України, зумовлену повномасштабним вторгненням Росії у 2022 році. Як можна спостерігати, найбільші міграційні потоки спрямовані до сусідніх країн та країн Західної Європи.

Лідерами серед приймаючих країн є такі: Німеччина прийняла найбільше біженців (1 178 610 осіб), що пояснюється високим рівнем соціальної підтримки, економічними можливостями, а також традиційно відкритою політикою щодо мігрантів. Польща (957 505 осіб) також залишається одним із головних центрів розселення біженців через територіальну близькість і культурну спорідненість.

Чехія, Велика Британія, Іспанія та Італія також фігурують серед країн із суттєвими показниками (від 170 до 350 тис.). У цих країнах українці часто користуються програмами тимчасового захисту.

У країнах, таких як Нідерланди (114 380 осіб) та Ірландія (108 540 осіб), спостерігається менш численна міграція, але все ж значна за місцевими стандартами.

Цікаво відзначити, що Молдова, попри обмежені ресурси, прийняла 123 295 осіб. Це свідчить про важливість транзитних потоків через цей регіон.

Країни Північної Європи, як-от Норвегія (70 800 осіб), демонструють активну підтримку біженців завдяки політиці відкритих кордонів.

Підсумовуючи, особливістю міграційного потоку є те, що найбільше навантаження припало на сусідні країни, як-от Польща, Молдова та Словаччина, але значна кількість українців також обрали для проживання Західну Європу та Північну Європу.

Ці тенденції підкреслюють не лише географічну близькість, але й умови прийому в країнах, підтримку від міжнародних організацій та національних урядів. Дані свідчать про те, що надання соціальних послуг та інтеграція біженців є важливими викликами для багатьох країн.

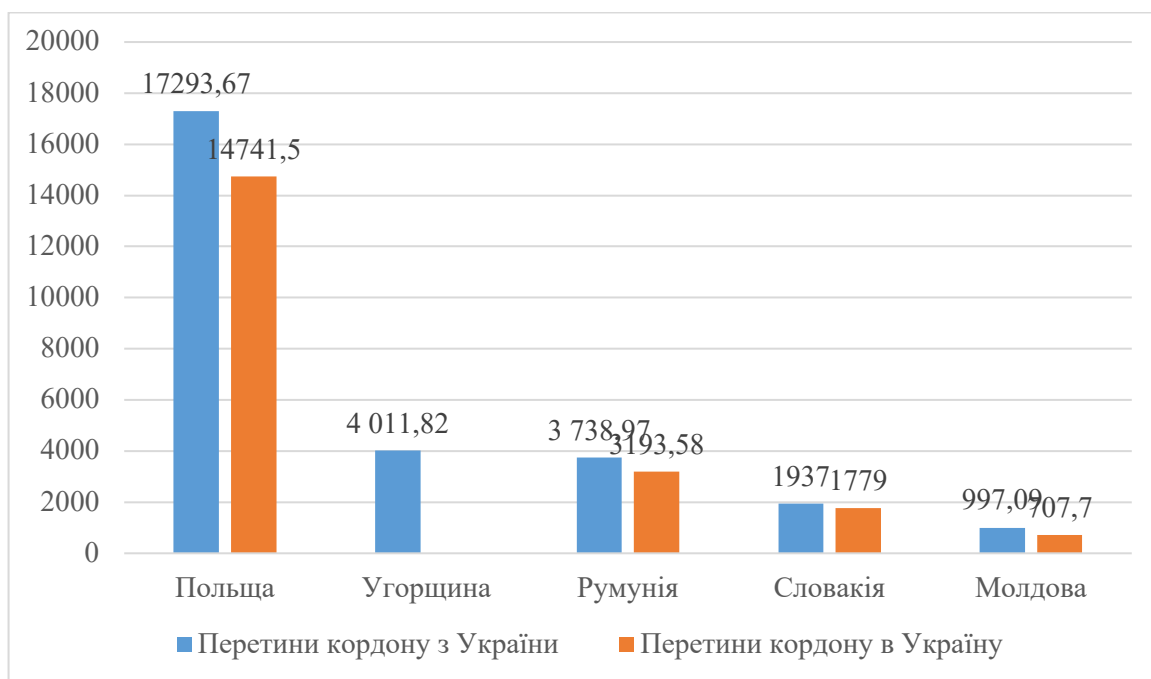

Рис. 2.4. Кількість перетинів кордону між Україною та країнами Центральної та Східної Європи після вторгнення Росії в Україну з 24 лютого 2022 року по 24 грудня 2023 року (у тисячах осіб) [21].

Згідно з представленою діаграмою, яка відображає кількість перетинів кордону між Україною та країнами Центральної та Східної Європи з лютого 2022 року по грудень 2023 року, бачимо: Польща має найбільшу кількість перетинів кордону, як у напрямку з України (17 293.67 тисяч), так і назад до України (14 741.5 тисяч). Це свідчить про її ключову роль у міграційних потоках, особливо під час війни. Таким чином, Польща стала основною країною для прийому біженців з України.

Угорщина – друга за значущістю, з 4 011.82 тисячами перетинів до Угорщини і 3,738.97 тисячами у зворотному напрямку. Це підкреслює активний обмін населенням між цими країнами.

Румунія має помірний рівень міграції з України (3 193.58 тисяч) та назад (2 852.4 тисяч), що свідчить про значний, але менший масштаб, ніж у Польщі чи Угорщині.

Словаччина (1 937.49 тисяч до України, 779.41 тисяч назад) і Молдова (997.0 тисяч до України, 707.73 тисяч назад) демонструють відносно нижчі, але суттєві міграційні показники. Їхня участь може бути зумовлена близькістю до України.

Ця діаграма показує значний рівень міграції між Україною та країнами-сусідами з початком війни. Дані свідчать про великий рух у двох напрямках, що пояснюється як переміщенням біженців, так і поверненням українців до країни. Польща, Угорщина та Румунія стали ключовими пунктами для евакуації та допомоги в даному регіоні.

В даному аналізі не зазначена Німеччина, так як вищенаведена діаграма зосереджена саме на країнах Центральної та Східної Європи.

Також з графіку помітна тенденція до поступового повернення людей в Україну, що можна розглядати як ознаку стабілізації ситуації в певних регіонах або бажання повернутися додому.

Повідомлялося, що за неповний 2023 рік загалом в Україну повернулося 14 млн осіб в той час, коли виїхало – 14,1 млн осіб. Дана різниця складала 142 тисячі людей, що у свою черги в 15 разів менше, ніж минулого року, тобто у перший рік повномасштабного вторгнення, 2022 [50].

Виходячи з цього, можна стверджувати, що у 2023 році міграційні процеси в Україні демонструють стабілізацію. Зменшення відтоку може бути зумовлене адаптацією населення до умов війни, частковою стабілізацією безпекової ситуації та можливо ускладненням інтеграції українців за кордоном. Проте, навіть незначне негативне сальдо впливає на демографічне погіршення та економіку, зокрема через втрату робочої сили та старіння населення. Створення умов для утримання населення є критичним чинником для післявоєнного відновлення країни.

За результатом опитування ООН станом на грудень 2022 – січень 2023 65% респондентів повідомляли, що планують повернутися в Україну «одного дня», а 12% надали інформацію, що планують повернутися протягом наступних трьох місяців [27]. Це свідчить про те, що більшість українців розглядає можливість повернення у довгостроковій перспективі, вірогідно, очікуючи закінчення

військових дій. Як змінилася ця статистика станом на серпень 2024 року, можна подивитися на діаграмі нижче.

Рис. 2.5. Наміри українських мігрантів щодо повернення в Україну станом на серпень 2024 року [15].

Як можна спостерігати з вищенаведеного графіка за півтора роки переконання українських мігрантів зазнало зміни, але досить незначні. 62%, тобто переважна більшість мають намір одного дня повернутися в Україну, це означає, що в даному випадку їх міграцію не можна ідентифікувати як постійну, принаймні станом на момент опитування. З іншого боку - 6% осіб не мають наміру повертатися, що означає – в їхньому випадку міграція є постійною, хоча не виключено, що вона спочатку не було тимчасовою. 14% планують повернутися протягом наступних трьох місяців. Це є активна група, яка готова до повернення в найближчій перспективі, можна припустити, що такий виїзд був першочергово запланований на певний термін, або були задіяні певні чинники, які мали вплив на позитивне рішення щодо повернення. 18% опитаних не прийняли рішення щодо повернення, що свідчить про загальну невизначеність, яка може залежати від поточних умов як в країні перебування, так і в Україні.

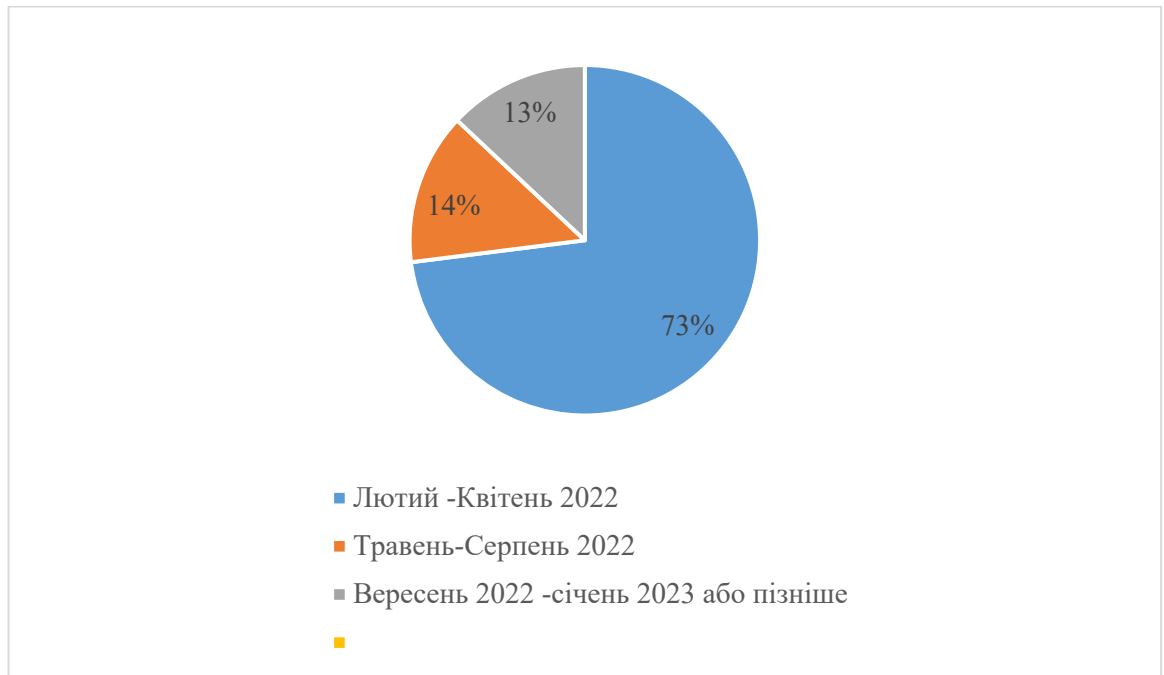

Рис. 2.6. Розподіл українських мігрантів за датою прибуття в країну призначення [15].

Даний графік яскраво демонструє, що станом на серпень 2024 року переважна більшість вимушених мігрантів з України покинули країну на початку повномасштабного вторгнення та в перші місяці, коли ситуація в країні була більш критичною та характеризувалася високою невизначеністю. Згодом потік мігрантів почав зменшуватися. Зараз серед українських іммігрантів тільки 13% виїхали наприкінці 2022 року або пізніше, що вказує на те, що міграційні потоки відносно стабілізувалися та частина населення адаптувалася до умов в країні. Як вже було зазначено раніше, останнім часом спостерігається зменшення від'ємного сальдо міграції, бо активніше спостерігаються тенденції повернення населення.

Висновки до другого розділу

За результатами проведеного дослідження стану та динаміки міжнародної міграції на сучасному етапі розвитку можна сформулювати наступні висновки:

1. У розрізі років спостерігається чітка тенденція зростання кількості міжнародних мігрантів у світі. За проаналізований період 1970-2020 років число збільшилося у понад три рази. Таке стрімке підвищення може бути зумовлене сучасними світовими зворушеннями у вигляді глобалізації, економічної інтеграції тощо. Серед регіонального розподілу найбільш привабливими місцями призначення для міжнародних мігрантів є Європа та Північна Америка. Аналогічно зростання кількості мігрантів спостерігається в таких регіонах, як Північна Африка та Західна Азія. Зворотня тенденція продемонстрована в Центральній та Південній Азії – динаміка мігрантів є негативною. Східна і Південно-Східна Азія, Латинська Америка і Карибський басейн, а також Австралія і Нова Зеландія – майже всіма регіонами світу спостерігається позитивна динаміка мігрантів, що свідчить про масштабування даного явища.

2. В контексті розподілу міжнародних мігрантів по країнах за рівнем розвитку, то наявна закономірність, що країни з високим та середнім рівнем доходу є головними центрами притоку мігрантів. Країни з більш низькими рівнями доходу мають значно менші показники, проте демонструють загальне збільшення кількості мігрантів. Стрімке зростання міграційних потоків до країн з високим рівнем доходу може вказувати на значний економічний розрив між ними та іншими групами країн, а також на міграційний потенціал, пов'язаний із глобалізацією та посиленням економічних зв'язків. Індекс людського розвитку (ІЛР), як показник добробуту населення, продемонстрував чіткий зв'язок між рівнем розвитку країни та її привабливістю для мігрантів.

3. В Україні сучасні міграційні процеси є досить активними через повномасштабне вторгнення. Лідерами серед країн-приймачів є Німеччина та Польща. Загалом станом на серпень 2024 року кількість мігрантів з України становила понад шість мільйонів осіб. Аналіз даних свідчить, що з початком війни кількість перетинів кордону між Україною та сусідніми країнами різко зросла, що відображає масштабну міграційну кризу. Найвищі показники

zareestrowani w Polsce, która stała się kluczową krajową dla przyjęcia ukraińskich uchodźców, także zapewniała wsparcie w tym trudnym okresie. Mniejszom skali, ale wszystkie istotne migracyjne przepływy zarejestrowano w kierunkach Węgier, Rumunii, Słowacji i Mołdowy, co podkreśla ich rolę w migracyjnych procesach. Razem z tym, dane także demonstrują tendencję do powrotu uchodźców do domu, co może świadczyć o stabilizacji sytuacji w niektórych regionach. Jednak, nawet przy zmniejszeniu odpływu, niewielki negatywny saldo migracji kontynuuje tworzyć demograficzne i ekonomiczne wyzwania dla Ukrainy. Choć większość uchodźców deklaruje zamiar powrotu w przyszłości, znaczna część pozostaje niepewna albo zdecydowała się nie wracać, co świadczy o konieczności opracowania polityk, które sprzyjać będą powrotowi i utrzymaniu ludności. Stworzenie sprzyjających warunków dla powrotu obywateli i rozwiązania problemów związanych z integracją za granicą, co stanie się ważnym krokiem dla powojennej odbudowy kraju.

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ

3.1. Взаємозв'язок міграційних процесів з економічними чинниками

Загалом, слід відзначити, що міграційні процеси є складним та комплексним явищем і вони мають великий вплив на суспільство та світову й економіку країн-приймачів зокрема.

З метою виявлення взаємозалежності між соціально-міграційними показниками та світовою економікою проведемо кореляційно-регресійний аналіз впливу 5 індикаторів (а саме: загальна кількість міжнародних мігрантів, загальна кількість біженців, загальна кількість населення світу; гендерне співвідношення: загальна кількість чоловіків та загальна кількість жінок) на показник світового ВВП у розрізі 1990-2020 рр з інтервалом у 5 років, що зумовлено особливостям міграційних статистичних даних.

Таблиця 3.1.

Початкові дані для кореляційно-регресійного аналізу

	1	2	3	4	5	6
Рік	Y	x1	x2	x3	x4	x5
1990	22,94	152,9	18,9	5327	2680	2646
1995	31,18	161,3	18,1	744	2892	2852
2000	33,9	173,2	16,5	6143	3093	3050
2005	47,86	191,4	13,8	6541	3296	3245
2010	66,69	220,9	16,1	6956	3507	3449
2015	75,25	247,9	24,4	7379	3720	3659
2020	85,27	280,5	33,8	7794	3929	3864

Джерело: складено автором за [30, 11].

Інтерпретація змінних:

1. Світовий ВВП
2. Загальна кількість міжнародних мігрантів, млн осіб
3. Загальна кількість біженців, млн осіб
4. Загальна кількість населення світу, млн осіб

5. Загальна кількість чоловіків

6. Загальна кількість жінок

Таблиця 3.2.

Результат кореляційно-регресійного аналізу

R Square	0,99 9873888				
Adjusted R Square	0,99 924333				
Standard Error	0,66 3027296				
Observations	7				
ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	5	3485,399195	697,079839	1585,695179	0,01906335
Residual	1	0,439605195	0,439605195		
Total	6	3485,8388			

Виходячи з проведеного аналізу можна сформулювати наступний висновок: Multiple R (Множинний коефіцієнт кореляції) дорівнює 0.999937. Це дуже високий коефіцієнт кореляції, що свідчить про дуже сильний лінійний зв'язок між залежною змінною (ВВП) та незалежними змінними.

R Square (Коефіцієнт детермінації): 0.999874. Це означає, що 99.99% варіації у світовому ВВП може бути пояснено цією моделлю.

Adjusted R Square (Скоригований коефіцієнт детермінації): 0.999243. Скоригований коефіцієнт враховує кількість незалежних змінних і спостережень, і його високе значення також свідчить про хорошу відповідність моделі даним.

Standard Error (Стандартна помилка): 0.663027. Це показник розкиду залишків, і його низьке значення вказує на те, що модель має високу точність.

Таблиця 3.3.

Результат кореляційно-регресійного аналізу (продовження)

	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	-45,00076	18,35309675	-2,451943	0,2465287	-278,199	188,1974488	-278,198961	188,1974488
X Variable 1	1,6093485	0,446280449	3,6061371	0,01722107	4,06118	7,279879232	4,06118227	7,279879232
X Variable 2	-3,047771	1,080843015	-2,819809	0,02169582	-16,7812	10,68564174	-16,7811835	10,68564174
X Variable 3	0,002174	0,000743748	2,923185	0,02098382	0,01162	0,007276098	0,01162432	0,007276098
X Variable 4	-2,72134	1,718160561	-1,583868	0,3585212	-24,5526	19,10996023	-24,5526395	19,10996023
X Variable 5	2,7151084	1,730123935	1,5693144	0,3611793	19,2682	24,69841737	19,2682005	24,69841737

Джерело: розроблено автором

Розглянемо коефіцієнти регресії та їх значення:

Intercept (Вільний член): -45.0007561. Це значення ВВП, коли всі незалежні змінні дорівнюють нулю.

X Variable 1 (Загальна кількість міжнародних мігрантів): 1.609348482. Позитивний коефіцієнт, що свідчить про те, що збільшення кількості міжнародних мігрантів на 1 млн осіб асоціюється з збільшенням ВВП на 1.609 трлн доларів, при інших рівних умовах.

X Variable 2 (Загальна кількість біженців): -3.047770902. Негативний коефіцієнт, що вказує на зменшення ВВП на 3.048 трлн доларів при збільшенні кількості біженців на 1 млн осіб.

X Variable 3 (Загальна кількість населення світу): -0.002174112. Негативний і дуже малий коефіцієнт, який вказує на мінімальний вплив на ВВП. P-value (0.210) свідчить про незначущість цього показника.

X Variable 4 (Загальна кількість чоловіків): -2.721339621. Негативний коефіцієнт, що вказує на зниження ВВП при збільшенні кількості чоловіків. Цікаве спостереження, враховуючи той факт, що зазвичай чоловіки в більшій кількості працюють в економічних напрямках.

X Variable 5 (Загальна кількість жінок): 2.715108434. - позитивний коефіцієнт.

Отже, модель в цілому має дуже високі показники відповідності та значущості, що свідчить про те, що незалежні змінні можуть добре пояснити варіацію у світовому ВВП. Таким чином, можна стверджувати, що такі соціальні показники, як кількість населення, зокрема в гендерному розрізі, а також міграційні потоки, в тому числі вимушена міграція (біженці) мають великий вплив на світову економіку.

Проведемо кластерний аналіз з метою групування регіонів світу за схожими демографічними та економічними показниками. Даний аналіз дозволить виявити наявність регіонів з подібними характеристиками, що сприятиме кращому розумінню глобальних тенденцій у сфері міграції.

Для здійснення аналізу візьмемо наступні змінні: загальна кількість мігрантів, кількість чоловіків та жінок серед мігрантів, загальна кількість біженців, а також темп приросту ВВП. Дані змінні обрані в якості показників, що характеризують міграційні потоки, економічний розвиток і гендерний розподіл у різних регіонах світу.

Виходячи з того, що міграційна статистика в силу своїх особливостей надається з 5-річним інтервалом і останні статистичні дані у звіті Міжнародної організації з міграції представлені за 2020 рік, то з метою зробити аналіз більш актуальним шляхом проведення попереднього лінійного тренд-аналізу розрахуємо дані за вищеперерахованими категоріями станом на 2023 рік.

Таблиця 3.4.

Вихідні дані для кластерного аналізу

Регіони	Кількість мігрантів, млн осіб 2023 рік	Кількість мігрантів-чоловіків, млн осіб 2023 рік	Кількість мігрантів-жінок, млн осіб 2023 рік	Кількість біженців, млн осіб 2023 рік	Середньорічний темп приросту ВВП, 2021-2023
Африка на південь від Сахари	23,1	12,1	11	5,9	3,36
Північна Африка і Західна Азія	53,1	34,3	18,7	14,4	9,25
Центральна та Південна Азія	18,8	9,5	9,46	3,4	11,26
Східна та Південно-Східна Азія	20,95	10,5	10,3	0,7	8,85
Латинська Америка і Карибський басейн	15,79	7,8	7,6	5,04	4,31
Океанія (за винятком Австралії та Нової Зеландії)	0,3	0,2	0,1	0,01	2,8
Австралія та Нова Зеландія	9,7	4,7	4,84	0,2	5,57
Європа і Північна Америка	152,8	73,5	78,7	5,4	6,56

Джерело: розроблено автором за [30, 22].

Для кластеризації регіонів використовуємо ієрархічний кластерний аналіз з використанням методу Уорда та обчисленням Євклідових відстаней між

об'єктами. Метод Уорда було обрано через його здатність мінімізувати внутрішньогрупову варіацію, що сприяє формуванню чітких і стабільних кластерів. Для візуалізації результатів побудовано дендрограму, яка демонструє процес об'єднання кластерів (рис. 3.1.)

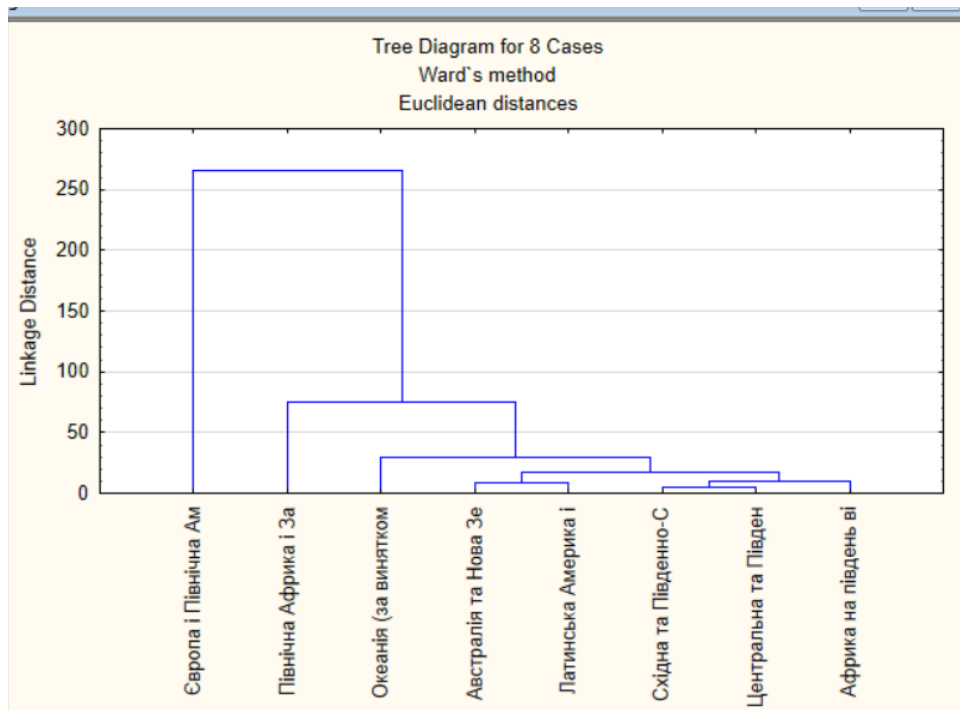

Рис. 3.1. Дендрограма кластерного аналізу, розроблено автором

Дендрограма демонструє, що спочатку утворюються малі кластери (наприклад, "Австралія та Нова Зеландія" зливаються з "Океанією"), а потім вони об'єднуються в більші групи. Наприкінці ми бачимо два чітко виражених великих кластери: Перший кластер: Африка на південь від Сахари, Центральна та Південна Азія, Східна та Південно-Східна Азія. Ймовірно, ці регіони мають схожі демографічні чи економічні показники. Другий кластер: Північна Африка і Західна Азія, Латинська Америка, Австралія та Нова Зеландія, Європа і Північна Америка. Це свідчить про суттєві відмінності між регіонами за рівнем економічного розвитку та характером міграційних процесів. Отримані результати демонструють, що економічні показники (темп приросту ВВП) та міграційні потоки є основними факторами, що визначають подібність між регіонами. Регіони з високими рівнями розвитку, такими як Європа та Австралія, формують окремі групи, тоді як регіони,

що розвиваються, мають більш спільні характеристики через високі темпи міграції та економічного приросту.

Перший кластер включає регіони, які приймають незначну кількість біженців і мають стабільний економічний розвиток, наприклад, Північна Америка, Європа, Австралія та Океанія (без Австралії та Нової Зеландії). Ці регіони вирізняються високим рівнем економічної міграції, яка є свідченням їхньої економічної привабливості. Водночас вони приймають порівняно невелику кількість біженців, що може бути пов'язано як із жорсткістю імміграційної політики, так і з їхньою географічною віддаленістю від кризових зон. Другий кластер охоплює регіони, які приймають велику кількість біженців, такі як Центральна та Південна Африка, Південно-Східна Азія. Ці регіони часто є географічно близькими до джерел конфліктів і характеризуються економічними труднощами. Високий рівень біженців у цих регіонах може створювати додатковий тиск на їхню економіку, що відображається у низьких темпах зростання ВВП.

Дендрограма показує, що регіони, які приймають більше біженців, як правило, мають нижчі темпи економічного зростання. Це підтверджує гіпотезу, що прийом біженців є додатковим навантаженням для економік цих регіонів. З іншого боку, розвинені країни з високим рівнем економічної міграції не лише приймають менше біженців, але й краще інтегрують їх у свої економіки завдяки кращим соціальним системам та політиці.

Ці результати можна інтегрувати з регресійним аналізом, де показники кількості біженців мали негативний вплив на ВВП. Дендрограма та регресійна модель разом підтверджують взаємозв'язок: країни, які приймають більше біженців, стикаються з викликами для економіки, що ускладнює досягнення високих темпів зростання ВВП.

3.2. Прогнози та перспективи міжнародної міграції

Як вже було розглянуто міграційним явищам властиво нарощувати темп і обсяги, виходячи з того, що в даній статистиці крізь роки чітко прослідковується переважно позитивна динаміка. На основі цього буде доречно здійснити тренд-аналіз кількості мігрантів з метою оцінки подальших перспектив.

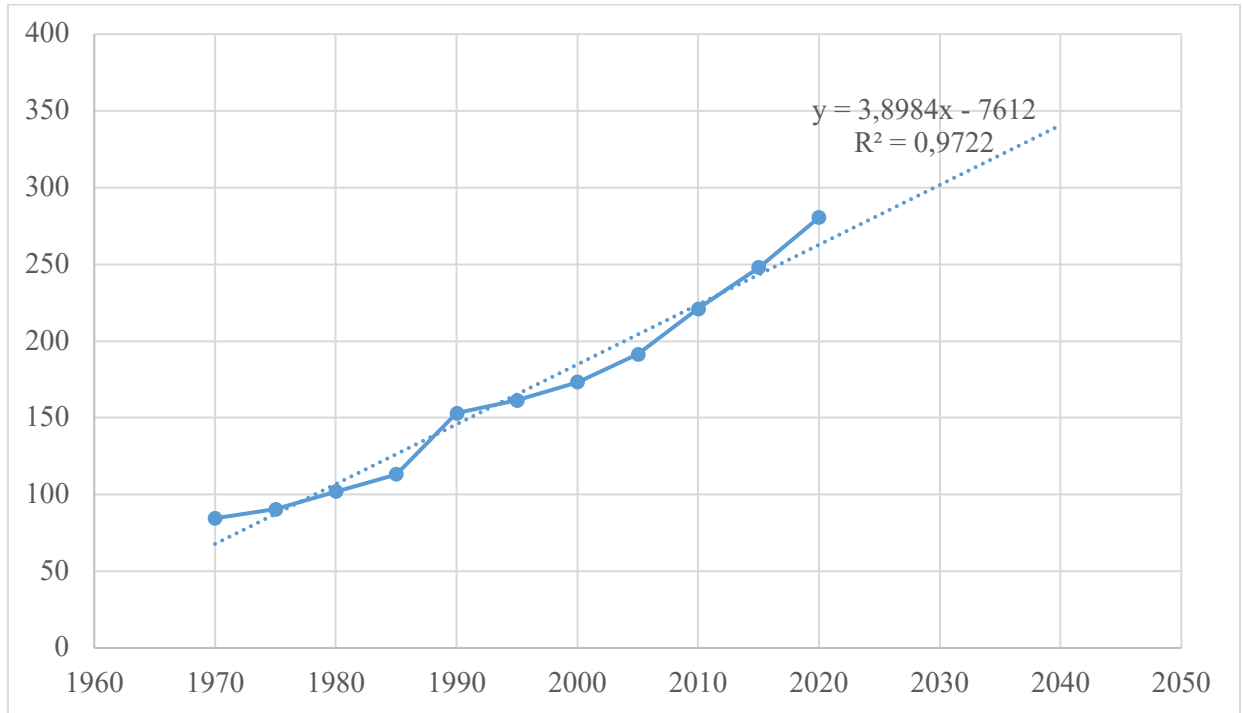

Рис 3.2. Динаміка та тренд-аналіз кількості мігрантів

Джерело: побудовано автором за [30].

Отже, за результатами побудови лінійної регресії можна зробити наступні висновки: динаміка кількості мігрантів 1970-2020 рр з 5-річним інтервалом має здебільшого позитивний тренд, лише на невеличкому проміжку спостерігається мінімальна стагнація. Щорічне (5 років) збільшення показника складає 3,8984 (млн осіб). Вірогідність даного прогнозу є досить високою, що підтверджується коефіцієнтом апроксимації (97%).

Таким чином, можна стверджувати, що міжнародна міграція буде набирати обертів, чому можуть сприяти різноманітні політичні або економічні причини.

З того, що може стимулювати міграцію й надалі можна виділити: рівень безробіття та низький рівень доходів у країнах походження мігрантів. Наприклад, високий рівень безробіття у багатьох країнах Африки та Азії стимулює трудову міграцію до країн із більш розвиненою економікою, таких як США, Німеччина чи Об'єднані Арабські Емірати.

Попит на трудових мігрантів у розвинених країнах. Брак робочої сили у певних секторах економіки (наприклад, будівництво, сільське господарство або догляд за літніми людьми) змушує приймаючі країни активно залучати робітників із-за кордону [16].

Політичні чинники, такі як збройні конфлікти та політична нестабільність, залишаються ключовими драйверами зростання міжнародної міграції та біженства. Ці явища не тільки впливають на міграційні процеси сьогодні, але й мають довгостроковий ефект, збільшуючи кількість мігрантів і біженців у майбутньому. Політичні переслідування та обмеження прав і свобод. Наприклад, міграція громадян із країн з авторитарними режимами, таких як Північна Корея або Іран, де люди шукають притулку в демократичних країнах тощо.

Підвищення рівня моря, посухи та інші природні катаклізми змушують тисячі людей залишати свої домівки. За всю історію Землі 2023-й рік став найтеплішим. Згідно з даними європейської Служби з питань зміни клімату Copernicus середня глобальна температура перевищали пік 2016-го року та досягла найбільш високої позначки від 1880 року [8].

Також важливим чинником, що сприятиме збільшенню міграції й надалі є сучасна доступність інформації через інтернет зокрема про можливості міграції. Соціальні мережі та онлайн-платформи надають людям зручні способи знайти роботу, отримати візову інформацію та зв'язатися з роботодавцями або родичами у країні призначення.

Аналогічно розглянемо динаміку біженців.

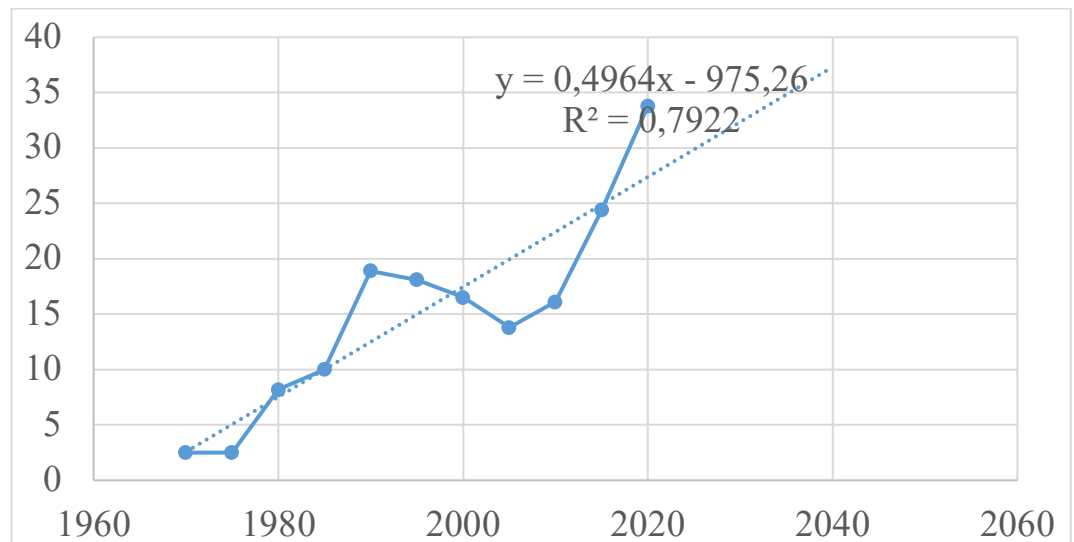

Рис.3.3. Динаміка кількості біженців та тренд-аналіз

Аналізуючи динаміку загальної кількості біженців, як важливу складову міграційних потоків, можна стверджувати, що немає однієї яскраво вираженої тенденції на відміну від загальної динаміки мігрантів. Протягом аналізованого періоду спостерігалось й падіння, й зростання показника, при цьому досить помірно. Тренд-аналіз надає здебільшого стабільний помірно зростаючий прогноз. Вірогідність прогнозу відносно переконлива (79%).

Таблиця 3.1.

Результати прогнозу

Рік	Кількість мігрантів, млн осіб	Кількість біженців, млн осіб
1970	84.5	2,5
1975	90.3	2,5
1980	101.9	8,2
1985	113.2	10
1990	152.9	18,9
1995	161.3	18,1
2000	173.2	16,5
2005	191.4	13,8
2010	220.9	16,1
2015	247.9	24,4
2020	280.5	33,8
2025	284,3984	34,2964
2030	288,2968	34,7928

Джерело: побудовано автором за [30].

Як можемо спостерігати з вищенаведеної таблиці проаналізовані часові ряди мають позитивний прогноз і якщо наявна тенденція зберігатиметься, то враховуючі актуальні події, можна припустити, що кількість біженців невпинно зростатиме. Побудова лінійного тренду для прогнозу кількості мігрантів і біженців свідчить, що: у 2025 році очікується, що кількість мігрантів сягне 284,4 млн осіб, а кількість біженців становитиме 34,3 млн осіб. До 2030 року прогнозується зростання кількості мігрантів до 288,3 млн осіб, а кількість біженців досягне 34,8 млн осіб.

Як вже зазначалося, біженці є ваговою складовою міграційних процесів, і мають вплив на число загальних міграцій відповідно. Це й підтверджується розрахованим коефіцієнтом кореляції між ними – 0,93. Високий коефіцієнт кореляції підтверджує, що біженці є суттєвою частиною загальних міграційних потоків. Такий результат вказує на необхідність враховувати специфіку вимушеної міграції при розробці міжнародної міграційної політики. Наприклад, розвинені країни повинні адаптувати свої політики для прийому біженців, оскільки зростання кількості вимушених переселенців може створювати додаткове навантаження на соціальні системи. Країни походження мають зосередитися на запобіганні конфліктів і подоланні економічних диспропорцій, щоб мінімізувати міграційний відтік.

Зважаючи на проведений аналіз і тренд-прогнозування, можна зробити такі рекомендації для покращення ситуації щодо міжнародної міграції:

1. Подолання економічних диспропорцій. Високий рівень безробіття та низький рівень доходів у країнах походження мігрантів є суттєвими факторами відштовхування. Слід вжити заходів для покращення економічної ситуації, сприяти створенню робочих місць і зниженню бідності в таких регіонах, як Африка та Азія. Це може включати іноземні інвестиції, розвиток інфраструктури та програми для розвитку місцевого підприємництва.

2. Адаптація ринку праці. Країни, що приймають мігрантів, повинні розробити політику для кращого узгодження попиту та пропозиції на ринку

праці. Це включає покращення визнання іноземних кваліфікацій, надання мовних курсів і створення шляхів для залучення мігрантів до секторів, де спостерігається нестача робочої сили (наприклад, будівництво, сільське господарство, догляд за літніми людьми).

3. Політична стабільність. Вирішення корінних причин політичної нестабільності, таких як збройні конфлікти та політичні репресії, може зменшити вимушену міграцію. Країни, що переживають конфлікти, повинні отримувати більше підтримки для вирішення цих проблем через міжнародну дипломатію, миротворчі місії та гуманітарну допомогу.

4. Методи боротьби зі змінами клімату та адаптація до них. Зважаючи на зростаючий вплив змін клімату на міграцію, особливо у вигляді природних катастроф, слід сприяти стратегіям боротьби зі змінами клімату, зокрема зменшенням викидів та реалізацією планів з підготовки до катастроф. Також важливо підтримувати інфраструктуру, стійку до змін клімату, в уразливих регіонах.

5. Захист біженців та їх інтеграція. Оскільки кількість біженців продовжує зростати, необхідно сприяти міжнародній співпраці з розміщення біженців. Країни повинні покращувати механізми захисту біженців, забезпечуючи їм можливості для інтеграції в суспільство, доступ до житла, освіти та роботи.

6. Використання технологій. Доступність інформації про можливості міграції через інтернет, зокрема через соціальні мережі, суттєво впливає на міграційні рішення. Уряди повинні регулювати та контролювати міграційний контент, одночасно забезпечуючи мігрантів надійною інформацією про законні міграційні шляхи та можливості.

7. Розвиток комплексних міграційних політик. З урахуванням зростаючого масштабу міграції, країни повинні розробити політику, що охоплює як добровільну, так і вимушену міграцію. Це включає забезпечення безпеки мігрантів, зменшення нелегальної міграції та покращення законних міграційних каналів, особливо для вразливих груп.

Зважаючи на сучасний контекст війни в Україні та її вплив на міграційні процеси, можна виділити такі рекомендації для покращення ситуації:

1. Підтримка внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Україна повинна забезпечити надання необхідної гуманітарної допомоги для внутрішньо переміщених осіб, а також полегшити їх адаптацію в нових регіонах. Це включає надання тимчасового житла, медичних послуг, соціальної підтримки та доступу до освіти. Важливим є також створення програм з інтеграції ВПО в ринок праці.

2. Забезпечення безпеки та політичної стабільності. В умовах війни важливо створювати умови для збереження мирного життя в тих регіонах, які не перебувають під окупацією. Україна повинна активно працювати над відновленням територіальної цілісності та національної безпеки, що дозволить знизити вимушену міграцію та полегшить повернення біженців і переселенців.

3. Міжнародна підтримка біженців та співпраця з іншими країнами. Україні необхідно активніше співпрацювати з міжнародними організаціями та країнами-сусідами для підтримки біженців. Це може включати полегшення процедур для реєстрації біженців, надання притулку та тимчасового захисту. Україні важливо працювати над забезпеченням прав біженців та полегшенням процесу інтеграції для тих, хто залишається в інших країнах.

4. Розширення підтримки військових мігрантів і їх родин. Україна має підтримати не тільки військових, які повертаються після служби або внаслідок поранень, а й їхні родини. Це може включати програми адаптації для військових мігрантів, надання медичних і психологічних послуг, а також допомогу у пошуку роботи та відновленні після травм і стресу.

5. Розвиток економічних можливостей для мігрантів та переселенців. Україна повинна створити спеціальні програми для підтримки економічної активності мігрантів та переселенців, особливо тих, хто втратив свої домівки через війну. Це може включати підтримку малого та середнього бізнесу, стартапів, зокрема в межах відновлення зруйнованої інфраструктури.

6. Відновлення та реконструкція інфраструктури. Одним із факторів, який може сприяти поверненню біженців і мігрантів до України, є відновлення інфраструктури в постраждалих регіонах. Програми відновлення житла, шкіл, лікарень і комунікацій можуть створити умови для повернення людей, які були змушені виїхати через бойові дії.

7. Врахування психологічних аспектів міграції через війну. Важливим є також надання психологічної підтримки для біженців, ВПО та військових мігрантів, оскільки вони часто переживають травми і стресові ситуації. Створення центри психологічної допомоги та інтеграційних програм для адаптації є важливим етапом у допомозі таким групам.

8. Інформаційна підтримка мігрантів та переселенців. Український уряд має активно поширювати інформацію про доступні послуги, права та можливості для біженців і переселенців через різноманітні канали комунікації. Це дозволить людям зберігати зв'язок із рідною країною, а також отримувати допомогу та інформацію про міграційні можливості.

Зважаючи на тяжку ситуацію, спричинену війною, ці рекомендації допоможуть не лише покращити умови для тих, хто був змушений покинути свої домівки, але й сприятимуть відновленню і стабільності в Україні.

Отже, перелічені рекомендації мають на меті покращити умови для мігрантів і підвищити здатність країн-господарів ефективно управляти міграцією. Важливо, щоб міжнародні політики еволюціонували, щоб враховувати зростаючий масштаб міграції та забезпечувати вигоди як для мігрантів, так і для країн, що їх приймають.

Висновки до третього розділу

За результатами проведеного дослідження впливу міжнародної міграції на світову економіку та її прогнозу, можна зробити наступні висновки:

1. Проведений регресійний аналіз показав дуже сильний лінійний зв'язок між ВВП і соціально-міграційними змінними, серед яких була загальна

кількість мігрантів, населення світу, гендерне співвідношення населення світу, загальна кількість біженців. Множинний коефіцієнт кореляції (0.999937) та коефіцієнт детермінації (99.99%) свідчать про те, що майже вся варіація ВВП пояснюється моделлю. Низьке значення стандартної помилки підтверджує її високу точність. Зокрема, позитивний вплив кількості міжнародних мігрантів на ВВП (+1.609) вказує на їхній внесок у глобальну економіку. Водночас, зростання кількості біженців (-3.048) негативно впливає на економіку, що пов'язано з додатковими витратами на їх інтеграцію. Гендерний аспект демонструє, що збільшення кількості жінок позитивно впливає на ВВП (+2.715), тоді як чоловіків — негативно (-2.721). Отже, результати підтверджують значний вплив міграції, гендерної структури населення та інших соціальних факторів на економічний розвиток. Це вимагає уваги до міграційної політики, зокрема інтеграції біженців, щоб мінімізувати їхній негативний вплив на економіку.

2. Кластерний аналіз дозволив згрупувати регіони світу за схожими демографічними та економічними показниками, такими як кількість мігрантів, біженців, гендерний розподіл серед мігрантів і темпи приросту ВВП. Аналіз, виконаний методом Уорда з використанням Євклідових відстаней, показав формування двох основних кластерів. Перший кластер включає розвинені регіони (Європа, Північна Америка, Австралія, Океанія), які приймають значну кількість економічних мігрантів, але мають низькі показники прийому біженців. Ці регіони характеризуються стабільним економічним розвитком і високою економічною привабливістю. Водночас їхня жорстка імміграційна політика та географічна віддаленість від кризових зон обмежують потоки біженців. Другий кластер охоплює регіони, що розвиваються (Центральна та Південна Африка, Південно-Східна Азія), які приймають більшу кількість біженців. Високий рівень міграційного тиску часто супроводжується економічними труднощами, що відображається у низьких темпах приросту ВВП. Результати аналізу підтверджують, що регіони з високими темпами прийому біженців стикаються з економічними викликами, тоді як розвинені

країни ефективніше інтегрують економічних мігрантів. Це корелює з висновками регресійного аналізу, де більша кількість біженців мала негативний вплив на ВВП. Отже, міграційні процеси відіграють значну роль у формуванні регіональних економічних тенденцій і потребують продуманої політики для зменшення навантаження на економіку.

Міжнародна міграція демонструє стійке зростання, про що свідчить позитивна динаміка кількості мігрантів із 1970 по 2020 роки з 5-річним інтервалом. Інтервальне збільшення кількості мігрантів становить 3,8984 млн осіб, а точність прогнозу підтверджується коефіцієнтом апроксимації на рівні 97%. Водночас міграція біженців демонструє менш стабільну динаміку. Протягом аналізованого періоду спостерігалися як періоди зростання, так і падіння. Загалом тренд-аналіз прогнозує помірне збільшення кількості біженців із ймовірністю точності 79%. Аналіз часових рядів продемонстрував, що кількість мігрантів і біженців зростатиме. Зокрема, до 2025 року прогнозується досягнення 284,4 млн мігрантів і 34,3 млн біженців, а до 2030 року – 288,3 млн і 34,8 млн відповідно. Високий коефіцієнт кореляції між цими показниками (0,93) підтверджує вагомий вплив біженців на загальні міграційні потоки. Важливо, щоб міжнародні політики еволюціонували, щоб враховувати зростаючий масштаб міграції та забезпечувати вигоди як для мігрантів, так і для країн, що їх приймають.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження особливостей сучасних тенденцій міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки можна зробити наступні висновки:

1. Визначено сутність поняття міжнародної міграції, її основні види та характеристики. Міжнародна міграція є складним явищем, що охоплює різні аспекти життя суспільства – соціальні, економічні, демографічні та політичні. Вона передбачає переміщення населення через державні кордони з таких причин, як економічні можливості, політичний притулок, освіта, возз'єднання родин тощо. Міграція поділяється на внутрішню та міжнародну, а за причинами – на економічну, політичну, сімейну, освітню, екологічну та трудову. Визначено, що економічна міграція є найпоширенішим типом і сприяє розвитку як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. Політична міграція пов'язана з переслідуваннями або війнами, а екологічна – з кліматичними змінами чи катастрофами. Трудова міграція збагачує ринок праці приймаючих країн і поділяється за тривалістю та кваліфікацією мігрантів. Міграція класифікується також за статусом (легальна/нелегальна) та напрямками: емігранти (ті, хто залишає країну) й іммігранти (ті, хто прибуває). Це явище посилює глобальну взаємозалежність держав, збагачуючи суспільства культурно, але може створювати соціальні виклики. Інтеграція мігрантів і культурний обмін є ключовими для гармонійного співіснування.

2. Розглянуто передумови та чинники, що формують міграційні потоки. Визначено, що міграційні потоки виникають через взаємодію численних факторів, які поділяються на push-фактори (відштовхувачі) та pull-фактори (тягнучі). Серед основних причин виділяють економічні, політичні, соціальні та екологічні. Економічні фактори включають безробіття, низькі зарплати, економічну нестабільність у країнах-донорів та можливості високих доходів і професійного розвитку в країнах-призначення. Політичними причинами є війни, переслідування, порушення прав людини, які спонукають

людей шукати безпеку в державах із демократичними цінностями та стабільною правовою системою. Екологічні фактори, як-от зміни клімату, катастрофи чи забруднення, змушують людей переселятися в регіони з чистим довкіллям і сприятливими умовами. Соціальні причини охоплюють дискримінацію, брак якісної освіти та медицини, натомість тягнуть доступ до цих благ, толерантність і безпека. Усі ці чинники діють комплексно, формуючи багатогранні міграційні процеси.

3. Охарактеризована методика дослідження. У вивченні міжнародної міграції застосовано комплексну методику, що включає кількісний і якісний аналіз для оцінки статистичних та соціально-економічних чинників. Використано методи порівняння, спостереження, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, графічний метод і економіко-математичні підходи, як-от тренд-аналіз, кореляційно-регресійний та кластерний аналіз. Ці інструменти допомогли виявити закономірності, оцінити вплив факторів, класифікувати регіони за характеристиками міграційних потоків і спрогнозувати тенденції. Зокрема, тренд-аналіз і візуалізація дозволили відстежити динаміку процесів, а кореляційно-регресійний аналіз оцінював взаємозв'язки між змінними, як-от вплив економічної кризи на потоки мігрантів. Кластеризація регіонів виділила групи з подібними характеристиками. Використання цих методів забезпечило комплексний підхід і глибину аналізу міграційних процесів.

4. Проаналізовано стан, основні напрямки та масштаби міграційних потоків. Міжнародна міграція демонструє стійке зростання, адже кількість мігрантів у світі з 1970 по 2020 роки збільшилася більш ніж утричі. Найпривабливішими регіонами є Європа та Північна Америка, також спостерігається позитивна динаміка у Північній Африці, Західній Азії, Східній та Південно-Східній Азії. Країни з високим та середнім рівнем доходу є основними центрами притоку мігрантів через економічний розрив та глобалізацію. Біженці становлять значну частку міжнародних мігрантів, причому більшість із них походять із Сирії, Венесуели, Афганістану та України.

5. Оцінено сучасні тенденції міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки. Аналіз гендерного розподілу мігрантів за регіонами показує загальну тенденцію до зростання. Найбільшими центрами залучення мігрантів залишаються Європа та Північна Америка, де кількість чоловіків збільшилася з 37,6 млн у 1990 році до 70,3 млн у 2020 році, а жінок – з 39,6 млн до 75,1 млн. Значне зростання спостерігається також у Північній Африці та Західній Азії, де кількість чоловіків і жінок зросла майже втричі. В Африці на південь від Сахари, Східній і Південно-Східній Азії, Австралії та Новій Зеландії міграція також зростає, зберігаючи гендерний баланс. У Центральній і Південній Азії показники стабільні з 2000 року. Загалом суттєвих гендерних відмінностей у виборі регіону міграції не виявлено, що свідчить про рівномірну привабливість регіонів для обох статей. Гендерне співвідношення серед мігрантів залишається майже рівним, а вікова категорія 25–34 років демонструє найбільше зростання. Індекс людського розвитку (ІЛР) підтверджує, що рівень розвитку країни впливає на її привабливість для мігрантів.

6. Проаналізовано особливості сучасних міграційних процесів в Україні. Розглянуто, що в Україні війна зумовила значні міграційні потоки: понад 6 мільйонів українців залишили країну, основними приймаючими державами стали Польща та Німеччина. Незважаючи на тенденцію до повернення частини населення, негативне сальдо міграції створює демографічні та економічні виклики. Це підкреслює необхідність політик, які сприятимуть поверненню громадян, підтримці переселенців за кордоном та післявоєнному відновленню країни.

7. Виявлено взаємозв'язок міграційних процесів з економічними чинниками. Регресійний аналіз показав, що кількість мігрантів позитивно впливає на ВВП, тоді як зростання числа біженців створює економічне навантаження. Гендерний аспект також виявив різний вплив: збільшення частки жінок сприяє економічному розвитку, а чоловіків – знижує. Кластерний аналіз виділив дві групи регіонів: розвинені країни, які приймають

економічних мігрантів і мають стабільний розвиток, та регіони, що розвиваються, де зосереджено більшість біженців і які стикаються з економічними труднощами.

8. Проаналізовано прогнози та перспективи міжнародної міграції. Доведено, що міжнародна міграція загалом демонструє стабільне зростання, з прогнозованим досягненням 288,3 млн мігрантів до 2030 року. Водночас динаміка біженців, як вагової складової міжнародної міграції, є менш передбачуваною, хоча до 2030 року очікується їх зростання до 34,8 млн. Ці тенденції вказують на необхідність ефективної міграційної політики, зокрема інтеграції біженців, щоб зменшити негативний економічний вплив і оптимізувати переваги міграції. покращити умови для мігрантів і підвищити здатність країн-господарів ефективно управляти міграцією. Важливо, щоб міжнародні політики еволюціонували, щоб враховувати зростаючий масштаб міграції та забезпечувати вигоди як для мігрантів, так і для країн, що їх приймають.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2023 рік став найтеплішим в історії спостережень – проте новий пік «не за горами». ТСН. URL : https://tsn.ua/nauka_it/2023-rik-stav-nayteplishim-v-istoriyi-sposterezhen-prote-noviy-pik-ne-za-gorami-2488885.html (дата звернення 01.11.2024).
2. 99% людей, які виїхали з України минулоріч, повернулися – Опендатабот. Суспільне Новини. URL : <https://suspilne.media/653080-99-ludej-aki-viihali-z-ukraini-minuloric-povernulisa-opendatabot/> (дата звернення 11.11.2024).
3. Another climate record: Extreme heat, hurricanes, droughts ravage Latin America and Caribbean <https://news.un.org/en/story/2024/05/1149516> (дата звернення 06.11.2024).
4. AR6 Synthesis Report Climate Change 2023. The Intergovernmental Panel on Climate Change URL : <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/> (дата звернення 10.11.2024).
5. Atlas of Migration 2023. Knowledge Centre on Migration and Demography (KCMD) Data Portal. URL : <https://migration-demography-tools.jrc.ec.europa.eu/atlas-migration> (дата звернення 02.11.2024).
6. Causes of Migration. Study Smarter. URL: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/human-geography/population-geography/causes-of-migration/#:~:text=Migration%20can%20be%20for%20economic,available%20elsewhere%20and%20vice%20versa.> (дата звернення: 16.09.2024).
7. Climate Change 2023. AR6 Synthesis Report. URL: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/> (дата звернення: 11.11. 2024).
8. Copernicus. URL: <https://www.copernicus.eu/en> (дата звернення: 15.10.2024).
9. Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of July 2024, by selected country. Statista. URL:

<https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/> (дата звернення: 10.11.2024).

10. Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of July 2024, by selected country. Statista. URL : <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/> (дата звернення 03.11.2024).

11. GDP (current US\$). World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (дата звернення: 11.05.2024).

12. Halkiv L. I., Prokopyshyn-Rashkevych L. M. Migration management: analytical and statistical data on migration in Ukraine // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління”, 2020. Випуск № 2 (8). С. 8-16.

13. <https://visitukraine.today/uk/blog/3283/how-many-ukrainians-returned-to-ukraine-in-2023#skilki-ukrainciv-povernulos-v-ukrainu-za-2023-rik>

14. Human Development Index (HDI). Human Development Reports. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (дата звернення:).

15. Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/dataviz/376?sv=54&geo=0> (дата звернення: 10.11.2024).

16. International Migration Outlook 2023. OECD. URL : https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2023_b0f40584-en.html (дата звернення 11.08.2024).

17. IOM Ukraine. URL : <https://ukraine.iom.int/> (дата звернення 02.11.2024).

18. Migrants from Ukraine. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/search/-/search/estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J?_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_pageS

ize=11&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_text=migrants+from+ukraine&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_sort=_score&p_auth=QzBGEQtv&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_INSTANCE_bHVzuvn1SZ8J_collection=dataset,CAT_STATBTK (дата звернення: 20.10.2024).

19. Migration Data Portal. URL : <https://www.migrationdataportal.org/> (дата звернення 02.11.2024).

20. Number of border crossings between Ukraine and Central and Eastern European (CEE) countries after Russia's invasion of Ukraine from February 24, 2022 to December 24, 2023, by selected country. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293403/cee-ukrainian-refugees-by-country/> (дата звернення: 10.11.2024).

21. Number of border crossings between Ukraine and Central and Eastern European (CEE) countries after Russia's invasion of Ukraine from February 24, 2022 to December 24, 2023, by selected country. Statista. URL : <https://www.statista.com/statistics/1293403/cee-ukrainian-refugees-by-country/> (дата звернення 03.11.2024).

22. Real gross domestic product: Total and per capita, growth rates, annual. UN Trade and Development. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPGR> (дата звернення: 10.11.2024).

23. Refugee Data Finder. Key Indicators: UNHCR URL : <https://www.unhcr.org/refugee-statistics> (дата звернення: 05.11.2024.)

24. Regional Intentions Survey Results. Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine. UNHCR. URL : <https://data.unhcr.org/en/dataviz/304?sv=54&geo=0> (дата звернення 10.11.2024).

25. Types of labour migration. EMM. URL: <https://emm.iom.int/handbooks/labour-migration/types-labour-migration> (дата звернення: 21.09.2024).

26. UNHCR. The UN Refugee Agency. URL : <https://www.unhcr.org/> (дата звернення 25.10. 2024).
27. UNHCR. The UN Refugee Agency. Україна. URL : <https://www.unhcr.org/ua/> (дата звернення 02.11.2024).
28. UNHCR: Україна. URL: <https://www.unhcr.org/ua/> (дата звернення: 05.11.2024).
29. United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). International Migrant Stock 2020. URL : https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesapd_2020_ims_stock_by_sex_and_destination.xlsx (дата звернення 11.11.2024).
30. World Migration Report 2024: International organization of migration (IOM). URL : <https://worldmigrationreport.iom.int/> (дата звернення 11.11.2024).
31. Аналіз і синтез. Велика Українська Енциклопедія (ВУЕ). URL : https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7_%D1%96_%D1%81%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B7 (дата звернення 26.09.2024).
32. Аналіз. Велика Українська Енциклопедія (ВУЕ). URL : <https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7> (дата звернення 26.09.2024).
33. Білан А. М., Мельничук С. М. Державна міграційна політика України в умовах глобальних викликів: правові питання // Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2023. Випуск 2 (10). С. 24-34.
34. Боєцька-Пономаренко Б. Т., Пономаренко О. В., Шевченко В. В. Типи міграції: оновлене бачення класифікації // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки, 2022. Том 33 (72) № 4. С. 6-12.
35. Відкриваємо Україну. Оpendatabot. URL : https://opendatabot.ua/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=google-search-brand&utm_term=%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%

D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82&gad_source=1&gclid=CjwKCAiAxeA5BhBeEiwAh4t5K6dj2V7ROaX9_JlCE4f17YzkekqcY3cZMjotPW3SmaAPcNTb2-xAJxoCfVEQAvD_BwE (дата звернення 14.10.2024).

36. Голюков А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-ге вид. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. – 144 с.

37. Денькович Я. 2023 рік став найтеплішим в історії спостережень – проте новий пік «не за горами». ТСН. 2024. URL: https://tsn.ua/nauka_it/2023-rik-stav-nayteplishim-v-istoriyi-sposterezhen-prote-noviy-pik-ne-za-gorami-2488885.html (дата звернення:).

38. Дияк Ю. І., Белінська Г. В. Особливості процесів міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки // Економіка та суспільство, 2023. Випуск № 5. 5 с.

39. Економіко-математичні методи. Енциклопедія сучасної України (ЕСУ). URL : <https://esu.com.ua/article-18759> (дата звернення 10.09.2024).

40. Еміграція. Енциклопедія сучасної України (ЕСУ). URL: <https://esu.com.ua/article-17837> (дата звернення: 05.09.2024).

41. Іващук І. О., Стахова Н. В., Живко М. А. Міжнародні міграційні процеси : навчальний посібник. Тернопіль. : ЗУНУ, 2022. 204 с.

42. Імміграція. Енциклопедія сучасної України (ЕСУ). URL: <https://esu.com.ua/article-13268> (дата звернення: 05.09.2024).

43. Індукція і дедукція, як метод наукового пізнання. Студентська бібліотека. URL : <https://studies.in.ua/shpora-filosofy/634-43-ndukcyadedykcyayak-metod-naukovogo-pznannya.html> (дата звернення 15.09.2024).

44. Кваліфікаційна робота магістра : методичні рекомендації до виконання (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Міжнародні економічні відносини») / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, О. А. Довгаль, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – 44 с.

45. Кислицина О. В. Сутність міжнародної економічної міграції та її особливості в умовах глобалізації // Світове господарство і міжнародні економічні відносини, 2010. 4 с.

46. Кількість мігрантів з України швидко зростає. НБУ назвав причину. РБК – Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/kilkist-migrantiv-ukrayini-shvidko-zrostaе-1725617359.html> (дата звернення: 15.10.2024).

47. Кількість мігрантів з України швидко зростає. РБК-Україна. URL : <https://www.rbc.ua/rus/news/kilkist-migrantiv-ukrayini-shvidko-zrostaе-1725617359.html> (дата звернення 02.11.2024).

48. Колісніченко В. І., Філштейн Л. М. Методи та техніка наукових досліджень Наукова конференція студентів і магістрантів // Кіровоградський національний технічний університет.

49. Криза у М'янмі: ООН сприймає дії проти рохінджа як "етнічні чистки": BBC News Україна. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/news-41225862> (дата звернення: 05.11.2024.)

50. Кузьменко Ю. 99% людей, які виїхали з України минулоріч, повернулися – Опендатабот. Суспільне новини. 2023. URL: <https://suspilne.media/653080-99-ludej-aki-viihali-z-ukraini-minuloric-povernulisa-opendatabot/> (дата звернення: 15.10.2024).

51. Міграційна статистика, останні новини: РБК-Україна. URL : <https://www.rbc.ua/rus/tag/migratsionnyy-krizis-17092015> (дата звернення: 05.11.2024.)

52. Міграційні процеси: сутність, причини, види та показники міграції. Букліб. URL: <https://buklib.net/books/27309/> (дата звернення: 08.09.2024).

53. Міграція. Словник української мови. URL: <https://sum.in.ua/s/mighracija> (дата звернення: 13.09.2024).

54. Міжнародна трудова міграція. Букліб. URL: <https://buklib.net/books/32889/> (дата звернення: 12.09.2024).

55. Мульська О. П. Push-фактори міграційних процесів: світовий ракурс. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». URL: <http://www.confcontact.com/2014-problemi-novoj-ekonomiki/mulska.htm> (дата звернення: 23.09.2024).
56. Подія серпня 2021 року: Захоплення влади Талібаном в Афганістані: Державна установа «Інститут всесвітньої історії національної академії наук України» URL : <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji-1/ohliad-naivazhlyvishykh-podii-svitu/podii-serpnia-2021-roku-zakhoplennia-vlady-talibanom-v-afhanistani.html> (дата звернення: 05.11.2024.)
57. Попик О. В. Еколого-економічні аспекти міграційних процесів // Економіка та суспільство, 2022. Випуск № 36, 6 с.
58. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять // Політичний менеджмент, 2006. Том № 2. С. 127-139.
59. Роговенко О. В. Теорії міграції: соціально-трудоий аспект // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція, 2021. Том 1 № 54. С. 102-105.
60. Через повномасштабне вторгнення Росії за кордоном перебуває близько 20% українців. Опора. URL : https://www.oporaua.org/viyna/cherez-povnomasshtabne-vtorgnennia-rosiyi-za-kordonom-perebuvaie-blizko-20-ukrayintsiv-doslidzhennia-opori-24792?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAxea5BhBeEiwAh4t5K1C-UV7U7OrMRve5kSiAGv7McWKd1rooB60B0ftCABlhfRgSxUj2KR0CEsUQAvD_BwE (дата звернення: 08.10. 2024).